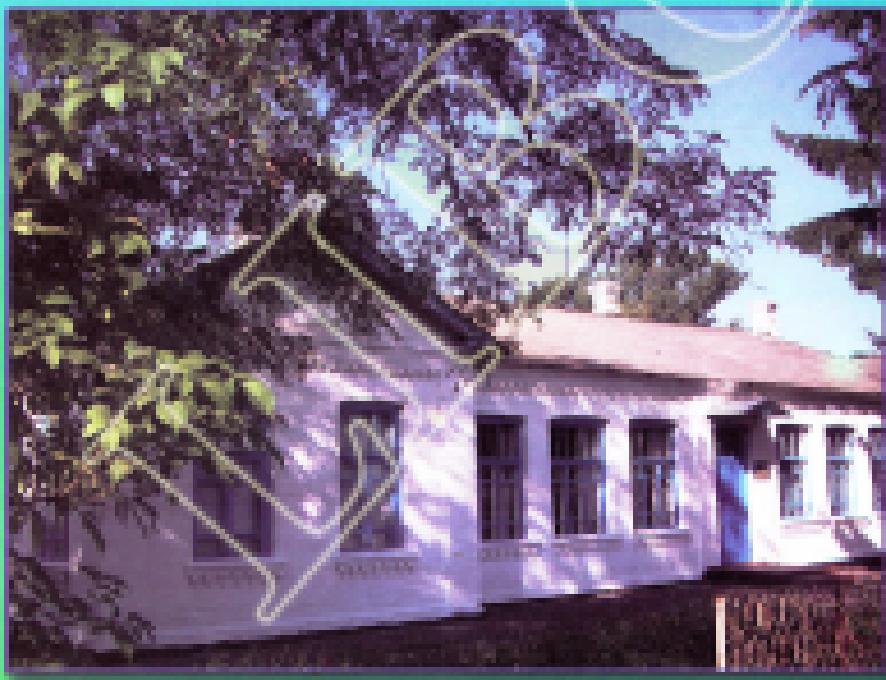

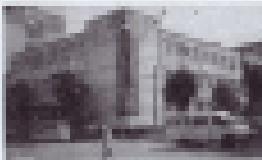
74-03(ЧУН-ЧИ)

р.зб

Школа над Роставищею

Coś znowu. "Księga sprawozdania finansowego" (z 2002 roku) - księga spłaty zobowiązań finansowych i kapitałowych - nie posiadała żadnego dokumentu potwierdzającego "fakturę" (z 1997 roku) - zobowiązanie samej "Kredytowej". Czyli jedynie pojęcie.

Mузыкант издал "Классификацию Бирюзова". Статья негативного характера, в которой автор критиковал вклад в национальную музыкальную культуру Юрия Бирюзова, консерватора, дирижера, педагога, композитора и публициста. Важным моментом статьи является то, что в ней обсуждаются не только творческие достижения Юрия Бирюзова, но и его политическая позиция, поддержка которого выражена в статье. Важно отметить, что в статье не указаны имена конкретных людей, которых автор считает "негативными" для культуры и общества.

Learn more about the new Microsoft Dynamics Business Central at [dynamics.com/business-central](#).

- Макаренков Г. В. Акутический и Микротравматический Синдромы, поджелудочная железа и панкреатит [монография] - 1994. - 321 с.
  - Макаренков Г. В. Акутический гепатит [Монография]. 100 разд. Издательство научной книги - 1993. 63 с. + 14 листов (1 часть; 2 часть; 3 часть).
  - Сердюковский В. А. КБТ "Микротравматическая фиброзит". Издательство научной книги - 1994. - 104 с.
  - Капитонов В. С. Отечественные энтомологи и их вклад в науку [монография]. Ученые издательство, моног. - 1993. - 172 с. - 10 кн.
  - Макаренков Г. В. Микротравматическая болезнь поджелудочной железы [Монография]. Гл. науч. ред. В. Ткачев. - 1997. - 144 с. + 14 листов. Мон. № 102.
  - Сердюковский В. А. Акутические разновидности аутоиммунной СД [монография]. Издательство научной книги - 1997. - 44 с.
  - Макаренков Г. В. Книга художника "Нашей эпохи" для КБТ им. Блохина. Книга в 2 томах. Том 1. - 1994. - 160 с.
  - Макаренков Г. В. Руководство по микротравматике Клиническое [КБТ/К-15] - [монография]. - 1998. - 128 с. + 72 л. + 14 листов (1 часть). "Издательство Медицина" им. Сорбокина академии.
  - Макаренков Г. В. Надгортанник. Клиническая [КБТ/К-16] книга острой воспалительной инфекции горла [Книга в 2 томах]. В. В. Борисовский. - Клиническое издательство. 1999. - 76 с. + 68 л. + 14 листов. 1 том.
  - Макаренков Г. В. Тромбоз Микротравмы 100 разд. - Клиническое издательство. 1997. - 144 с.
  - Макаренков Г. В. Вульгарный туберкулез в Микротравматической Синдромной клинике. - Уфал. - 1994. - 104 с. + 14 листов (1 часть; 2 часть; 3 часть; 4 часть).
  - Макаренков Г. В., Соловьевская Е. В. Микротравматическая панкреатитическая болезнь [монография]. - 2000. - 140 с. + 120 л. + 3 том. 1 том.
  - Макаренков Г. В., Фоминоговский В. С., Родионов В. В., Родионова Е. А. Воротниковская панкреатитическая болезнь [монография]. Издательство научной книги под редакцией Г. В. Макаренкова - 2000. - 234 с. + 14 л. + 1 том. 1 том. 2 том. 2 том.
  - Макаренков Г. В. [Микротравматическая обострение аутоиммунной СД (поджелудочного заболевания) на примере первичного (100 случаев) и вторичного (100 случаев) микротравматического синдрома] - № 16. - 2000. - 120 с. + 40 л.

15. Школьные прописи учащихся 1-го класса по алфавиту. 1965 - 2000. Библиотека прописей. Фонд № 100. Г. В. Малышев. Г. В. Малышев. - 2002. - 160 с., 26 л.л. Т-4. Ред. Печатных изданий.

18. Кашеваров В. В. Уголовный кодекс в Казахстане // Стандарты и нормативные документы. Вып. 1000. № 1000-1-4700-1-1000. - 10 с., 17 лист.

3. Уголовный кодекс Казахстана (закон о наказании за совершение преступлений) // Стандарты и нормативные документы. Вып. 1000. № 1000-1-4700-1-1000. - 10 с., 17 лист.

Геннадій МАХОРІН

ШКОЛА над Роставицєю

Історія Зорянської школи
Ружинського району на Житомирщині

Історико-краєзнавчий ілюстративний жарис

Житомир,
видавництво "Валентін",
2006

74 .03 (Чукр 496)

ББК (4Укр-2НК) 913; 9(С) 338; 378; 6П6.4

М36

Макорік Г.Л. Шкода над Ростовською: Історія Зарічанської школи Ружинського району на Житомирщині/Парфенова Н.М. Коско - (Історико-краєзнавчий ілюстрований нарис)/ [Серія "Історія трудових пам'яток Житомирщини". - Вип. 17] - Житомир: Вид-во "Велес", 2006. - 124 с.; (окладки 24 с.) - 56 іл.; 1 мал.; 1 табл.

ІЗЕРН 986-ТІ800-04-7 (серія "Історія трудових пам'яток Житомирщини")

ІЗЕРН 986-8609-88-7 (вип. 17)

Рецензенти:

Романюк М.Я., кандидат історичних наук, викладач Дрогобицького державного університету (м. Дрогобич)

Артемів В.І., кандидат історичних наук, викладач Житомирського педагогічного університету ім. Івана Франка, "Відмінний вчитель України"

Коломійчук О.С., педагогіко-відмінник ОВШу міста Ружина, розглядає книгу як засіб вивчення історії Ружинської районної ради/розділ 1, Рожевий флаг/ краєзнавчий, фольклористичний.

В північнодніпровській книзі горі "Історія трудових пам'яток Житомирщини" уважаю її як промисловсько-історико-краєзнавчий нарис про економіку, розвиток і чинні будівлі та пам'ятки архітектури Варічинської школи І-ІІ ступеня Ружинського району Житомирської області.

Автор, як і в професії педагог, з любов'ю і позитивом пише про пам'ятки, сповіщаючи читачів про прошло, про другій пів століття школи, про ті традиції, які пам'ятають у виникаючому містечку. Довгі роки автор цієї книжки працюється за країнськими матеріалами, отримав корисні і публічніх у науковій пресі.

Книга присвячена розглядуванню фотогравюр, відтворених у ній, багатьма малоизвестними фрагментами, якими є пам'ятки.

Довгі розрізняння на першій інтонації членів, учитель, учін, та ін. тому підіб'єте історію рідного краю.

© Макорік Г.Л., книга, 2006

© Макорік Г.Л., університетська 2006

© видавництво "Велес", підготовка до видання 2006

© ПТ «Рутна», видання, 2006

ІЗЕРН 986-ТІ800-04-7 (серія "Історія трудових пам'яток Житомирщини")

ІЗЕРН 986-8609-88-7 (вип. 17)

1019604

Передмова

Зарічанська школа пройшла славний шлях, який непроривно пов'язаний з життям, долею усього українського народу. З усіма значимими подіями, процесами, що відбувалися в Україні, а більшій чи меншій мірі пов'язане життя учителів та учнів. Наша школа, її заснування і становлення — це квіт'ємна частка історії держави, історії розвитку освіти в Україні. За трипільй 85-літній період у Зарічанській школі сформувалися міцні освітньо-навчальні традиції, які й сьогодні сприяють згуртуванню учжівсько-педагогічного колективу. У школі зацікавленість спадкоємництва досвіду. Продовжують професії батьків Ольга Іванівна Беккоровайна — дочка Івана Якимовича Кутного, Ольга Ворисівна Руденко — дочка Бориса Олександровича Павлівського. Передавали і передають цінні свій педагогічний досвід молодшим колегам учителі, які пропрацювали у школі чимало років: Тетяна Севастянівна Мацюха, Ніна Іванівна Паламарчук, Катерина Сидорівна Миронюк, Федір Кіндратович Ковалішин, Юлія Пилипівна і Борис Олександрович Павлівські, Людмила Миколаївна Зистанна, Іван Пантелеїнович Путра, Іван Якимович Кутний, Марія Андrijана Гуменюк, Фросіна Йосипівна Пасічник, Марія Іванівна Любарська, Галина Петрівна Шевченко, Надія Григорівна Рибчук, Ольга Андріївна Підручна, Татьяна Миколаївна

Любарська, Світлана Іванівна Немашкало, Надія Іванівна Кича.

Успіхи і досягнення школи — це результат спільної праці усього педагогічного колективу — дев'ятнадцяти виконавчо-професійних учителів-наставників. Щоденно сумілішною працею підтверджують свою високу кваліфікацію Катерина Олександровна Цескевичструк, Аліна Іванівна Сидур, Ольга Іванівна Безкоровайна, Світлана Миколаївна Ткачук, Алла Степанівна Кадикова.

Я широ вдячна своїм колегам за спільну співпрацю і взаємопідтримку.

Сподіваюсь, що й надалі ми усі разом працюватимемо на авторитет школи, на високу репутацію нашого педагогічного колективу.

З повагою,
Богдана Віра Марійівна,
директор школи.

Розділ I

Ф. Шулькевич і П. Націлевич — засновники школи. Досягнення у 1920-1930 роки

До початку ХХ століття діти села Валамутівки навчалися у Ружинському двокласному міністерському училищі, відкритому ще 1873 року.

Зі зростанням радянської влади відбулась реорганізація системи освіти — запроваджено єдиний тип навчальних закладів для учнів — трудові школи. Відкривалися вони, як правило, з ініціативи держави. Траплялося, та ж ініціативу винимала громадськість. У короткий період початкового утвердження нових, радянських порядків, коли держава ще не зотитла узяти під свій строгий контроль усі сфери життя людей, була можливість "самодіяльністі" на місцях. В даному випадку ініціативачителя Федора Шулькевича і Павла Націлевича була на користь мешканців Валамутівки і відповідала пагальним потребам дітей цього села. Адже кількість населення Валамутівки, як і Ружина, з року в рік зростала, і діюче міністерське училище вже не могло прийняти на навчання усіх бажаючих, не всім дозволяло матеріальнє становище віддати в науку дітей. З другого боку, малим дітям було важко до-

лати хай і не дуже велику, але все ж таки значну, лише для Ікілього віку, відстань у півтора-два кілометри, особливо взимку.

Тому Федір Шульєніч у жовтні 1921 року оголосив про відкриття школи у будинку колишнього сяянця Захаревича, який жив біля церкви св. Параскеви. У 1922 році наступочним Баламутівською школою був призначений П.К. Націлевич, а 1924-1925 навчальний рік школа розпочала в новим наступочним — М.В. Мочугівським. П.К. Націлевич продовжував працювати у школі як вчитель. Тіна шиндра зміна керівників надрів була злакома також і для інших сфер — державного управління, промисловості, культури.

В період 1924-1925 навчального року у Баламутівській початковій школі навчувалося 108 учнів. Частина дітей із Баламутівки продовжувала ходити у Ружинську школу, серед них, зокрема, Анатолій Техіненіч (інші живі у селі Заріччя, післясмер), Борис Верзіївський (пізніше відомий як талановитий оперний співак, мешкав переважно чистину зрілого життя у Харкові).

Потреба у новій, просторій школі для дітей Баламутівки зливалася гострою. І 1927 року було споруджено нове приміщення для Баламутівської 4-річної трудової школи. Новий 1927/1928 навчальний рік діти розпочали у будівлі, у якій стояв присмінний замок щойно обробленої деревини. Почали працювати у цій школі вчителіми Карабінєвич Феофан Сильвестрович, Микола Теклю Севаст'янінн, Паламарчук Ніна Іванівна. Пізніше у 1930-ті роки у педагогічний колектив школи викликуються також В.О. Влук, подружжя Берцовських, Й.Й. Гордон, Шварцбур, Тарасникова, І.П. Рабій.

1930-ті — 1930-ті роки були позначені постійним напруженням, яке існувало в суспільстві. Вони було зумов-

лено намаганням радянської влади змінити свої позиції. Це супроводжувалося пошуками ворогів, "класово чужих елементів". Також застосовувався поступ на церкви. 1921 року було закрито храм св. Параскеви у Баламутівці, синагога виселили з власної кати. У школах створювалися "гуртки безбожників". Вчителі змушені були за наказом влади проводити антирелігійну пропаганду.

Важливе завдання того часу становила ліквідація неписьменності. Втілювалося у життя гасло: "Кожний шістьмісяць — інчи неписьменного", і вчителі, зокрема Й. Баламутівської школи, були активними виконавцями цього завдання, вечорами пізочночні групи дерев'яних людей. Усіх, задіяних у цій справі, називали культормінцями. У школах з'явлюються помічники вчителів — шіомережаті, з числа старших учнів, яких тоді називалися дитробітниками. Діти у школі об'єднувалися у шіомерські дружини. Нерідко практикувалася використання піонерських дружин для здійснення контролю роботи батьків з правом винесення штрафних санкцій щодо тих, хто працював не дуже суміліно. Прикладом цього є даний документ (кій стосується не Баламутівської школи, однак є показним, бо ілюструє політику держави — налаштувати дітей проти батьків, посилати нападження на тіла у суспільстві, а й на рівні сім'ї).

"Шіомерська дружина по охороні цукрових бурків з учнів у складі 30 душ під керівництвом матонка ЮП (юніх піонерів) — Гриці Матвіїчика та вчителя В. Куліничча і І. Павлука на західній політвідділу Романівської МТС, зробивши розслідування у справі боротьби з втратами колгоспу "Шлагатар" змінила таке:

"Шестічні втрати цукрового бурника становлять: у 6-й бригаді — 24 кг, у 5-й — 10 кг, в 4-й — 33 кг, в 3-й — 5 кг..."

...Масової роботи з втратами не було й досі нема чи ведеться ювіло...

...Втрати складаються з позапомальних буряків, залишених у гичці і відрізаних майже пополовині, а залишених вовчаками в міриницях. Залишених в міриницях скідчать про байдуже становлення до цього в першу чергу доглядача. Дружина відмінє, що:

1) бригади 4, 6, 2 мусуть негайно перевести в життя досвід боротьби з втратами, застосуваний 5, 3 бригадами;

2) до кошальниць, які мають великі втрати, застосувати штрафи і зобов'язати їх відбрати залишений буряк;

3) доглядачам слідкувати, щби ні одни буряк не залишився у міриницях непідібраний".

Отак діти контролювали роботу батьків.

Чи оцінила влада старання учителів у реалізації "ideологічної лінії комуністичної партії"? Як некромант виявляється, ні. У час масових репресій "увага" органів НКВС була найбільш наїльно саме до найоскіченішої частини населення — науковців, учителів. У Ружинському районі близько половини усіх вчителів побували у кабінеті начальника місцевого районного відділу НКВС сержанта Дережбенеки Недліновського. Близько 60 педагогів було репресовано (це майже третина вчителів району). Серед них: колишній зав. радгоспо, а потім директор Вілілівської школи Нєгода Пеффірій Іванович, учителі — Король Володимир Романович (з Ягнятинської школи), Джмар Петро Степанович (з Білалівки), директор Трубівської школи Лозянський Франц Ероніславович та багато інших. Але, якщо брати частину репресованих вчителів по окремих школах, Баламутівська, безумовно, у цьому відношенні займає перше місце. Адже першірці у стінах міщевого відділу НКВС пройшли, по суті, усі вчителі школи і, в тій чи іншій мірі, були піддані позаряджую.

Про те, як із чесної, порядкової лакунами робили вороги народу, можна прослідкувати за матеріалами архіву справи №4944 про слідство і писудження до юніць місяця по-кирилиці — розстрілу вчителя Баламутівської школи Націлєвича Павла Кіндратовича.

28 грудня 1937 року начальник Ружинського районного відділу НКВС Надлінський віддав наказ арештувати П.К. Націлєвича. 29 грудня 1937 року у його квартирі провели обшук, під час якого були присутні: працівник РВ НКВС, голова Баламутівської сільради, голова колгоспу з Ягнятини. Нічого, що сказувало б про антирадянську діяльність, звісно, не знайшли. Однак Павла Кіндратовича заарештували і відправили у Бердичівську тюрму. 1 січня 1938 року йому було пред'явленовинувачення у проведенні контрреволюційної діяльності, як члена польської націоналістичної організації.

Вірогідно, до цього арешту призвів рад чинників, які винесли підозру у представників радянської влади. Зокрема, те, що вон був за польською приваленністю позахом, можливо, й дещо детальні біографії спричинили підозри, а також його публічні виступи; родинні зв'язки з Глібом Шулькевичем, який викрав у складі макновської армії і в 1921 році за це був розстріляний чиністами.

Народився Павло Кіндратович Націлєвич 29 червня 1886 року у Баламутіці. У його батька була хата, 20 соток садибної землі і одна корова. Батько, Кіндрат Націлєвич, який служив у посадника у Вільнопіллі, помер, коли Павлу виповнилося тільки 7 років. Мати на той час, після реалучення, жила окремо — у Києві. До неї і подій малий Павлу. Там, у Києві, мешкали разом з матір'ю його старші рідні брати. Один, Петро, працював продавцем у магазині канцелярського приладдя, другий, Семен, — на пошті службовцем. При їхній допомозі вивчався у гімназії,

потім вступив до Шамовської вчительської семінарії, що діяла тоді у Харківській губернії. Вибір був навіян падінням — у цьому навчальному закладі працювало викладачем чоловік його рідної сестри Федір Шульженко. 1905 року за участі у страйковій Павла Націлевича було виключено з числа студентів семінарії. Однак, за сприяння Федора Шульженка П.К. Націлевичу дозволили в 1906 році скласти іспити екстерном за звання учителя (бліжче нікому із виключених за участі у страйковій студентів такої можливості не надали).

Отже, з 1906 року Павло Кіндратович почав педагогічну діяльність — спочатку у Харківській губернії (точне місце роботи невідоме). З 1915 по 1921 рр. працював учителем у селі Знамені (тепер Одеської області), а з 1921 року — у Баламутівській школі Ружинського району. Протягом разом із Федором Шульженком на батьківську землю, зоні і відкріли школу у Баламутіві.

На той час Павло Кіндратович уже був одружений. Його дружиною в 1910 році стала Надія Михайлівна Сушко. 1911 року у них народився син Леонід, який у 1930-ті роки працював електротехніком на Шосткинському пороховому заводі. А 1916 року їхня сім'я поповнилася дочкою Констанцією. У час вінчання батька вона була студенткою Київської консерваторії.

На додаток 1 січня 1928 року Павлові Кіндратовичу були пред'явлені обвинувачення в участі у контрреволюційній польській організації. Під час дошути ця організація в обвинуваченні трансформується у польсько-українську націоналістичну, додається звинувачення у членстві в організації "Просвіта". Це все свідчило про жадунівські і необґрунтовані звинувачення, які, зрозуміло, П.К. Націлевича рішуче заперечували.

Наступним завидом у бік Павла Кіндратовича було те,

що ніби-то він "не проводив у школі комуністичного виховання, а тільки фашистську агітацію — це виразилось в тому, що діти його класу писали на плачках один одному фашистські зважі", що він "приховував факт по'язку з книжі арештованим вчителем Юрієм Гороком, а також із ворогом народу Калниченком, який приїжджає із Житомира в Ружин". Павло Кіндратович підтверджив чільні факти дружини за'язків із Юрієм Гороком і єдиної зустрічі з Калниченком, але заперечив звинувачення у обговоренні питань концептуальної характеристики.

Тоді П.К. Націлекичу було висунутого нове звинувачення — у висловленні таких думок: "Хіба можна тепер займатися з дітьми, які такі ненормальні, не слухають і не бояться вчителів. Раніше діти боліли і слухали вчителів, а так, як тепер, я надалі не можу уже вчителювати". І ще одного: "Чому цих комуністів не преберуть, до яких ширин будуть змуштися вид намі, тягнути з людей все до останньої краплі кропі". П.К. Націлекич заперечив ці звинувачення.

Перед цим допитом було проведено 31 грудня 1937 року допит свідка, голови Баламутівського колгоспу "Праця", який засідчлив виступав:

"Я знаю П.К. Націлекича з 1920 року як односельчанина, він уміє час працювати на учительській роботі. Мені відомо, що громадянин Націлекич служив у Петлюровській армії, а потім працював при Петлюрі у Професі (профспілкі — М.Г.). Коли Петлюра був у Ружині, він був обраний у петлюровський комітет, був організатором зустрічі Петлюри, служив синіком у Петлюри і видавав партійні листи на розстрілі.

Радянської влади не любив і зороже був налаштований, при цьому він і його дружина говорили: "Чому цих комуністів не приберуть, до яких ширин будуть змушувати

тися над нами, тягнути з людей все до останньої іраплі крої".

Будучичителем, він не проявляв себе на сусільних і політичних роботах з метою, щоб не розкрити своє політичне обличчя. Клас, який він навчав у Баламутівській школі, займався дуже погано, не дивлячись на те, що він мав великий досвід педагогічної роботи. Ним це робилось з метою, щоб не дати знань радянським дітям. Він заявляв, що за старого часу було краще навчатися, діти були культурними, слухалися, боилися учителя, а тепер це не навчання, а мука, при якій неможливо працювати далі. Це говорить про те, що він хотів старої владі і капіталістичного ладу. Взагалі він вороже налаштований проти радянської влади і комуністичної партії".

2 січня 1938 року було проведено допит ще одного свідка, заступника голови Ружинського робкому, 1908 року народження, який засвідчив так:

"Я знаю П.К. Націлевича як односельчанина, який в останні роки працював учителем у Ружинській і Баламутівській школі, а до 1919 р. його в Ружині не було. Мені відомо, що громадянин Націлевич вороже налаштований проти радянської влади і існуючого ладу. Це видно з того, що він служив у Петлюри і зустрічав його під час приходу в Ружин, і був обраний у петлюрівський комітет, завдання якого виконував, завдання його точно не пам'ятаю (підкреслено автором).

Крім того, будучи старим учителем, маючи великий досвід роботи, він намагався практикувати свої знання і по передавати досвід іншим учителям і дітям, внаслідок чого його клас був найбільш підставочим у Баламутівській школі. Він не виховував дітей у Комуністичному дусі, а навпаки, нав'язував націоналістичні тенденції перед дітьми, що видно з того, що діти писали крейдою один другому на

плечах фашистські знaki, а він все бачив і мечав.

В громадській і політичній роботі він себе не проявляв, увесь час намагався стояти осторожні від політичного і громадського життя країни, а тільки вгадував старий час і лад, говорячи, що раніше було краще жити. В школі, він говорив, учителья раніше слухали і боялися дітей, а тепер такий порядок, що неможливо працювати з дітьми.

Крім того, він тримав тісний зв'язок з колишнім учителем Карабіневичем, якого арештованим як ворог народу, зняв про його антирадянську понтрреволюційну діяльність і був з ним співучасником; тримав у себе як квартиру вчительку Шварцбур, які арештували органами НКВС, навіз'язок з громадянином Ю.М. Городом, який зараз арештований органами НКВС як ворог народу. Дуже часто підзначали у нього на квартирі".

Цей свідок до 1934 року був головою Ружинської сільради, а з 1934 по 1937 рр. — головою сільради у Пустосі (нині с. Приберезове). Надуманість його свідчень і звинувачень, як і ширелльного свідка, — цілком видима. Не турбувало їх і те, що П.К. Націлевич повернувся у Балашутінку тільки восени 1921 року, тому зустрічати С. Петлюру, кілька разів якого проходили нашим краєм восени 1919 року, а токож завесі і на початку літа 1920 року, безумовно, не міг. Та й не був С. Петлюра у Ружині!

Подібні звинувачення і факти навели ще один свідок, Душенко Ніна Василівна. Всі звинувачення відмінчалися трафаретністю, жабуть, серкант Недліцький "підновив" свідкам, що треба казати.

Цього ж 2 січня 1938 р. була влаштована очна ставка П.К. Націлевича з однією із свідків. На відповідальніх звинуваченнях додалися ще одне. Свідок О. твердив, що П.К. Націлевич висловив таку думку: "Якби добитися того, щоб Україна була єдностількою державою, чого добивався

Петлюра, тоді б український народ жив би добре і відчував би себе «вільним». Незважаючи на те, що П.К. Націлевич не визнав себе винним, про що свідчать протоколи допитів, однак в обвинувальном висновку начальник Ружинського РВ НКВС сержант Дережбозеня Недлінський писє:

“Обвинувачений Націлевич Павло Кіндратович визнав себе винним у злочинах з порогом народу Горохов, а в решті пред'явлених йому звинувачень винним себе не визнав, однак посібству викритий показами свідків і очною свідкою”.

Обвинувальний висновок затвердив начальник міжрайонної оперативно-слідчої групи Житомирського обласного управління НКВС старший лейтенант Дережбозеня Мартинюк. Постановою НКВС СРСР за протоколом №831 від 21 січня 1938 року П.К. Націлевич засуджений до розстрілу. 11 березня 1938 року звернення було виконано.

У роки хрущовської “відлиги” відбувається процес реабілітації безпідставно репресованих, перегляд Тхміх судових справ. 12 травня 1956 року дружина Павла Кіндратовича Надія Михайлівна Націлевич, яка мешкала тоді за адресою: м. Владивосток, вул. Ленінська, 108, кв. 6, звернулася у Верховний Суд СРСР з проханням повідомити про долю П.Чоловіка, чи живий він.

6 червня 1956 року повідомили, що П.Чоловіка було зневажено на 10 років перебування у випраних трудових таборах, і тим, у часіх пообавлення волі, 13 жовтня 1947 року він помер від гіпертонії. (І тут віддає також ічишиліично. Таке повідомляли й іншим рідним розстріляних — існувало спеціальний перелік хвороб, від яких ніби-то помер репресований. Цей перелік запропонувало КДБ СРСР).

Зверталася Надія Михайлівна і до начальника відділу УКДБ у Житомирській області Худзиня про видачу довідки про стаж роботи П.К. Націлевича для одержання пенсії

за чоловіка, тому що вона "не має засобів до існування".

На своє прохання Н.М. Націлевич отримала таку відповідь: "В звязи с тем, что в следственном деле Вашего мужа нет данных о трудовом его стаже, выдать Вам требуемую справку не можем. Трудовой стаж мужа устанавливайте подтверждением 3-4 человек". І тут знову влада, в особі Худимка, обрахала, адже у слідчій справі були наведені відомості про роботу П.К. Націлевича — ніхто не доклав зусиль заглянути у цю справу і допомогти літній жінці. Її запропонували в Владивостока "пересночити" у Баламутівку, звійти чотирьох осіб, які працювали з її чоловіком, для підтвердження трудового стажу П.К. Націлевича.

Врешті кадебісти цінували роз'яснення, що така довідка може бути видана Ружинським районо. 16 липня 1958 р. завідувач Ружинським районо Г.М. Саліга видав довідку: "ЗО грудня органами НКВС був арештований і засуджений Павло Кандратович Націлевич, який працював до арештучителем школи с. Баламутівка, який 15 грудня 1956 року реабілітований".

Отож, майже три роки добивалася довідки про стаж роботи чоловіка Надія Михайлівна. Можливо, чекала є єльше, але здається де рішучого аргументу — написала лист у КДБ СРСР: "Если моя просьба не будет удовлетворена, то мне иторично придется обращаться к Ворошилову".

Ще один момент ілюструє каральну систему 1930-х років. 15 грудня 1956 року Судова колегія з кримінальних справ Верховного Суду СРСР, виносячи рішення про реабілітацію П.К. Націлевича, замічала: "Показання о службі в армии Петлюры он категорически отридал, кроме того, службы у Петлюры не могла повиниться ему в вину, так как эти действия были амнистированы постановление ЦИК СССР от 2 ноября 1927 г. Следует признать, что Націлевич

був осуждений безосноватально". Отаке, головним завданням тодішньої каральної системи було зашківти людину, як морально, так і фізично.

Згідно з Постановою Ради Міністрів СРСР №1655 від 8 вересня 1955 р. Надії Михайлівні було виплачено, як дружині реабілітованого, "двокільові зарплату, виконочну із іспуточого в наш час окладу по вказівці шосаді". Ось тіка компенсація від влади за втраченого чоловіка, за моральні страждання і негоди.

20 листопада 1987 року був арештований і допитаний директор Баламутівської школи Рибий Іван Пилипович. Він утримувався в Уманській тюрмі, де арештовані проходили перед допитом ряд фізичних знищень і катувань. Рідко хто міг їх витримати. Тому не будемо засуджувати І.П. Рибого, за те, що він вистав себе винним в усіх пред'явлених звинуваченнях. На допиті 20 листопада 1987 року він засвідчив наступне: "У грудні 1986 року я був завербований у контрреволюційну організацію учителем Зарудницької школи Ксаверієвим Владиславом Станіславовичем. На мене був покладений обов'язок вести серед учителів антирадянську агітацію. Я завербував Карабінєвич Феофана Сильвестровича, учителя Баламутівської непозоної середньої школи, який у мінулому був даликом (а його батько — селянином). Він одержав від мене завдання розповсюджувати серед населення провокаційні чутки про наближення війни і загибелі радянської влади, проводити у школі шкідницьку роботу. Також мною завербованій Елюм Борис Олександрович, завпред Баламутівської школи. На початку 1987 року за моїм завданням він проводив шкідницьку роботу в школі, розмежував трудову дисципліну, йому було доручено вести пропаганду про неминучу війну проти Радянського Союзу в болу Польщі і неминучу поразку Радянської влади.

Мені також відомий як учасник польської контрреволюційної організації. Негода Порфирій Іванович, колишній зав. районно Ружинського району, який у 1986 році вербував мене у польську підпільну організацію, але я від Негоди присягав, що уже є членом організації, але дав згоду і одноразові завдання вербувати в організацію осіб, вороже налаштованих до радянської влади.

Я проводив шкідницьку роботу: допустив падіж двох шкільних коней. В результаті моєї шкідницької діяльності успішність у школі знишилася: відмінно навчалось 12% учнів, добре — 30%, посередньо — 48%, нездовільно — 18%. Як адміністратор школи я на реагував на засміченість апарату серед викладацького складу:

- 1) учитель Карабінський — арештований НКВС;
- 2) чоловік вчительки Берцовський — арештований НКВС;

3) вчителька Тарасникова знята з роботи обласнаркотичною як зоровий елемент;

4) завідувач Валюм знятий з роботи обласнаркотичною як зорогами зароду;

5) вчителька Шварцбур була знята з роботи, бо її виключили з партії як трохильту, але в травні 1987 р. знову була прийнята місцо на роботу на вечірню вибіну, а у вересні 1987 р. арештована.

Я підвербував також учителя Вересінської школи Нікольчука".

Ось так змулювали людей самооговорювати себе я інших. Влада боялася освічених, мислічих людей і будь-якими засобами і способами розправлялася з ними. Приподом часто ставало сміливе, але необережно сказане слово, і вміст висловлювання негайно переподідався працівникам НКВС. Але що кримінального є у словах П.І. Негоди, який "жалкував про знищенні шам'ятників минулого

українського народу (знищенню Дніпровських порогів побудовою гідроелектростанції та ін.)", "любив порівнювати цифри: що Україна дзеє для Радянського Союзу, і що одержує від цього — по його думках виходило, що Україна могла б зількою існувати як самостійна держава". "Негода під проводом постачав партії і уряду про українізацію, посилюючись на директивні накази Наркома освіти Затовського і його замісника Хвилло (мається на увазі М. Хвильовий), проводя лінію ігнорування всього російського: мови, літератури, історії російського народу. Бажав, що Скрипник проводив правильну лінію у питаннях освіти, орієнтуючись на Захід. Він отримував надчлення книжок, автори яких виявилися перогами народу (Михленко, Плужник, Косинка та ін.)."

Погляди П.І. Негоди спідчаль про глибою національну склоність людини, яка передмалилась долею українського народу. Його подальшим культурним розвитком.

А вчителя Баламутівської народної середньої школи Й.І. Гордка було заарештовано 1937 року і висунуто йому звинувачення у надмірних стимуліях до Німеччини. Він, винадточно піменувавши учням, наголошував: "Німецька мова — це мова культури моєї нації і кожен має її добре піти". Його обвинувачували у надмірній наполігливості і здатності при викладанні іноземної мови. У підсумку — розстріл. Г.П. Рабого також було розстріляно. До цієї міри покарання його висудили 1 грудня 1937 р., а вирок вдійснили 17 грудня 1937 р. о 24 годині. Цинізм влади і в тому, що розстрілювали не одразу, а мучили людину чесакням кільканадцять днів, і все рівно приходили вестіподібство — посеред ночі, коли засуджений уже спів. У той час Сталін казав: "Жити стало краще. Жити стало веселіше".

Розділ II

У важкі роки воєнного лихоліття і повоєнної відбудови

Перед війною з Німеччиною директором Баламутівської школи був Сушко Петро Михайлович.

У роки німецько-фашистської окупації Баламутівська школа, за спогадами сільчан, не працювала. Діти із Баламутівки ходили в 1941-1942 підпільному році у Ружинську школу, але заняття проходили у старій будівлі, тому що нову фашисти збудували під гебетовомісаріат. Щіли кінотеатральний час у період окупації школи у Вільнопіллі, Вербовці (у цьому селі під назвою Верхівницької гімназії), Крилівці, Ягільці, однак, не в усіх класах.

Деякі шкільні приміщення були зайняті під склади, конюшні, як приклад, у Топорах. Серед фашистського вищого керівництва не було одностайній думки щодо політики в Україні. Одна частина висловлювалась за суворі і жорсткі заходи. Зокрема, щодо освіти Гімлер висловлювався категорично: "Цьому народу освіта не потрібна". Інша частина вважала достатнім, якщо українці вмітимуть прочитати накази Гітлера і виконувати елементарні арифметичні дії. Ще одна частина розуміла, що школа, освіта — це провідники ідеології і тому, з метою зміщення своїх позицій, вважала необхідним фундукціонування шкіл. Це мало поєднуватися із заходами, які знайшли б підтримку і адекватне схвалення українського населення. Позиція останніх у початковий період німецько-фашистської окупації

перемогла. Це було видно у заграванні фашистів з українськими націоналістами, туманних обіцянках підтримувати вимовлені прағення взаємін на співпрацю, пропагандистсько-показових футбольних матчах, винятті злочинів комуністичної влади: голодомору, репресій, відновленні шерков, формуванні органів місцевої влади (але під суворим контролем німецько-фашистського командування). Все це мало показати, що нова влада, "новий порядок" — кращі за радянську владу.

Восени 1941 року районні управи на території рейхскомісаріату "Україна", до якого входило і наш край, винесли постанови такого змісту:

1. Навчання у I-VII класах є обов'язковим і безкоштовним. Школу починають відвідувати діти, яким на 1 вересня 1941 року є мінімум 7 років і старші до 15 років.

2. Батьків, які не висилають своїх дітей до школи, притягати до відповідальності (штраф до 300 крб.).

3. Сільським старостам нечайне вжити заходів щодо забезпечення школ паливом та обладнанням.

4. Відділу освіти і культури переслаштути мережу школ, щоб ліквідувати "карликів" класи і довести навчанням на кожного учителя в I-IV класах до 50 учнів, а в V-VII класах — 40-45 учнів.

5. Заборонити старостам сільупраз передавати без дозволу райупралін пряміщення та майно школ, клубів, читалень і використовувати його не за призначенням.

6. Нагляд за виконанням цієї постанови покласти на старості сільських управ та районів.

Утримувалася школи за рахунок місцевого бюджету. Але стан школ був загалом нездовільний: навчальні заклади не були забезпечені паливом, обладнанням. В окремих школах, як уже наводиться приклад, старости передавали шкільні пряміщення під інші потреби; низьким було

ї відвідували школи учніми — як правило, 20-25% існуючої кількості дітей шкільного віку. Школярим доводився піти по збору лікарських рослин, ягід.

Районні відділи освіти і культури зробили організувати обов'язкове вивчення німецької мови перед службовців району. Утворювалися кущові курси по вивченню німецької мови серед учителів шкіл.

Проте, "медовий місяць" у відносинах окупантів іншої влади з місцевим населенням був дуже коротким. З одного боку, українським націоналістам дали ясно зрозуміти, що відновлення української державності не входить у плани фашистів і всілякі дії у цьому напрямку вони каратимуть. З другого боку, українське населення, в основій своїй наці, не купилося на іскажену м'якоть німецької політики, а брахия про рай у Німеччині, яку викрили перші останбайтери у своїх листах, викликали нехай до фашистів, що поганіювались і переростали у зідвергну ненависть, і зумовлювали зародження антифашистської боротьби.

З перших ділів великої Вітчизняної війни сотні тисяч українських людей вишили добровольцями на фронт, на мобілізаційних пунктах стояли доожелезні черги. Було серед них багато вчителів Ружинського району і, зокрема, педагоги та колишні учні Баламутівської школи. Приміром, вчителі Борис Олександрович Блом, Петро Михайлович Сушко пройшли усю війну, були кілька разів поранені. Жінки-педагоги, зокрема Тамара Аврамівна Вінічук, надавали допомогу пораненим у місцевому госпіталі, який розміщувався у кількох приміщеннях. Кожен вкладав свою частку у спільну перемогу над фашизмом.

Від звільненням нашого краю від німецької окупації, розгорнулася підготовка шкіл до відновлення навчання. Кипіла робота і у стінах Баламутівської школи: у ремонті приміщень брали участь як учителі, техпрацівники шко-

лік, так і батьки учнів. 9 березня 1944 року ремонт класів Баламутівської початкової школи було завершено. Першим директором у післяокупаційний час була Галина Дмитріївна Петрашевська, яка до цього працювала інспектором району, а в червні по серпень 1944 р. — Еугенія Прокофіївна Андрушенико, з серпня 1944 р. по вересень 1945 р. — Галина Леонтіївна Дорошук. Після демобілізації повернулася до мирної праці Ворис Олександрович Блюм, і 1945/1946 навчальний рік школа почала з новим директором. Тоді педагогічний колектив школи складався з 11 працівниць: В.О. Блюм (1911 року народження), Т.А. Вішнічук (1920 р.н.), Г.П. Горех (1927 р.н.), С.О. Доброзольська (1911 р.н.), Г.В. Котелянець (1920 р.н.), І.В. Котелянець (1920 р.н.), Ю.П. Мацюха (1922 р.н.), Т.С. Мацюха (1894 р.н.), Н.І. Паламирчук (1886 р.н.), А.І. Погодянський (1918 р.н.), С.О. Сушко (1915 р.н.). У школі тоді навчалося 360 учнів.

У той час ще кипувала жорстка трудова дисципліна весняного часу: за запізнення на 15 і більше хвилин — вильзання з роботи, за прогул — кримінальна відповідальність. Учні повинні були відати вчителю по-військовому: "Здравя желаю, товарищ учитель". У початковій школі був учитель військової підготовки (веснірук, як тоді називали) — А.І. Погодянський.

З війни не повернулося багато земляків-сільчан, сирот, мам, напівсирот, винеслося багато дітей. Серед учителів Баламутівської школи було організовано збір коштів для цих дітей.

В 1947/1948 навчальному році педагогічний колектив поповнився новими працівниками. Школу знову очалив Сушко Петро Михайлович (1906 р.н.), бо Блюма Вориса Олександровича було призначено директором Топорівської школи. У Баламутівській школі почали працювати або повернулися такі вчителі, як А.В. Алєсєва (1920 р.н.), Л.М. Верхо-

вич (1926 р.н.), Д.С. Гладишко (1898 р.н.), Л.С. Мельничук (1914 р.н.), Е.С. Миронюк (1914 р.н.), Ф.Й. Пасічник (1921 р.н.). Продовжують працювати вчителі-пенсіонери Т.С. Мацюха (1894 р.н.), Н.І. Паламарчук (1895 р.н.). Посада вчителя військової підготовки у початковій школі була уже ліквідована. У Баламутівській школі у 1947/1948 навчальному році діяло по три перших, других, третіх класи і один четвертий клас.

При Баламутівській початковій школі було відкрито і клас вечірньої школи, який вела Паламарчук Ніна Іванівна.

Ставка директора (за з. школого, як тоді офіційно називувалася посада) була 715 крб. (за підсутності навчальних годин). Паламарчук Ніна Іванівна, маючи 30 років педагогізму і 27-годинне навчальне навантаження одержувала 680 крб., а Мацюха Текля Севастянівна, маючи стаж в 31 рік і 26-годинне навантаження — 630 крб. Найменше одержувала Борхович Людмила Михайлівна — 425 крб., адже її педагогізм становив один рік, а навчальне навантаження — 24 години. Але це гроші тільки ниратовані. Із своєї зарплати вчитель мав віддати 6,5% прибуткового податку (тобто, в середньому 30–40 крб.), 12% — на позику державі (в середньому 45–55 крб.), податок на безробітність — 6% (в середньому 30 крб., якщо не мали жодної дитини). Щоправда, раз у рік одержували вчителі по 40 крб. на компрослуги. А вчителі-пенсіонери Т.С. Мацюха і Н.І. Паламарчук мали ще по 150 крб. пенсії.

В 1948/1949 навчальній річ педагогічний колектив дещо змінився. Винесено тепер уже 7-річної школи став Ковалішин Федір Кіндратович (1915 р.н.), прийшли нові вчителі — Г.С. Кожукalo (1921 р.н.) С.В. Щеглих (1922 р.н.), М.С. Циррова (1928 р.н.) — старша шістнадцятирічна.

Клас вечірньої школи тепер вела Рушалюк Ніна Ми-

колгоспа (1907 р.н.). Бібліотекарем Валамутівської школи працювали Філіпенко Ніна Михайлівна (1923 р.н.), яка мала стапну 206 крб. Техпрацівниками школи були: Жужка Олена Президентова (1911 р.н.), Бонюк Ганна Григорівна (1888 р.н.), Сорокопуд Антоніна Андріївна (1912 р.н.), Соболь Василь Кирилович (1928 р.н.), Харківська Ніна Семенівна (1918 р.н.), Шулак Марія Андріївна (1915 р.н.), які одержували 200 крб. в місяць за свою роботу. Секретарем-длозводом Валамутівської школи працювала Руденко Марія Іванівна (1918 р.н.), її стапки дорівнювали 300 крб. в місяць. Завгоспом школи був Алєев Микола Романович (1923 р.н.), його заробітня плата становила тоді 350 крб. Чи були це значкі гроші? Судіть самі: масло, м'ясо для пересічної людини у той час — велика розкіш.

Електростанція колгоспу "Новий світ" забезпечувала освітлення Валамутівської школи. До питання розрахунку за одержану електроенергію ставилися дуже серйозно. На адресу школи надійшов лист в колгосп: "За Вами чиниться дебіторська зобов'язаність за освітлення 1948 року 240 крб. Правління колгоспу просить перечислити до 30.III.1949 р. на наш рахунок №101.088 в Ружинській філії Держбанку. Якщо Вам не буде передано гроші, справу передамо в парсуд". Школі біло запустріч місцеве господарство, колгосп "Праця" с. Валамутівка. Так, робітники цього колгоспу підготували для школи 15 учнівських парт по 100 крб. за кожну, а також відпустило для школи 50 центнерів соломи за суму 500 крб. Навесні, у травні 1949 року робітниками колгоспу "Праця" було пофарбовано у школі двері і віконні рами, засклені вікна (105 штук). В липні 1949 р. школа одержала на зиму 8 тонн 300 кг вугілля. Влітку 1949 року будівлі школи була обкладена цеглою робітниками семирічними Бурлакою Яковом Єрофійовичем і Войком Степаном Никоновичем. Дирекція

школи наймала у випадку необхідності також робітників по договору. Наприклад, для виготовлення навчно-агітаційних матеріалів. Так, Сушко Анатолій Антонович виготовив за договором у серпні 1949 р. кольорову вилюску на склі, плакати: про Сталінський план перетворення природи, "На допомогу у вижченні історії ВКП(б)", "Прочитай ці книги", "ОССР — велика авіаціонна і морська держава". Цю навчальну від виготовила за післяному матеріалі і класними фарбами, за що одержала оплату в сумі 150 крб. У вересні 1949 року наймали Котеринича Павла Максимовича (1882 р.н.) за договором — засклити у школінших будинках 50 шибок, а також Антона Калениковича Зайди (1880 р.н.) — змурувати піч і грубку в учительській квартирі, де мешкала вчителька-пенсіонер Н.І. Паламарчук. Слід підкріпити, що у випадку масштабних робіт (як, наприкладу, обкладка школи цеглою) у підписані договору брали участь, окрім директора школи, голова Баламутівського сільськоїкононому Кутній Петро Іванович, а також представник батьківського комітету — у кицягадяному вишадку — Руденко Павло Лазаревич.

З року в рік зількість учнів зростала. У 1952/1953 навчальному році сіло за парті 470 учнів (219 — I-IV класів і 251 — V-VII класів). У школі з'явилася нові вчителі: Жук Федір Гордійович (1895 р.н.), Волкодав Леонід Захарович (1926 р.н.), Зелінок Алла Олександровна (1917 р.н.), Соколова Фросіна Йосипівна (1921 р.н.), Алеся Ганна Василівна (1920 р.н.), Гуменюк Марія Андріївна (1926 р.н.), Павлівська Юлія Пилипівна (1927 р.н.), Григорович Анна Мар'янівна (1927 р.н.), Корженівський Антон Варфоломійович (1915 р.н.), Ромко Яків Васильович (1903 р.н.), Чакун Петро Григорович (1927 р.н.), Ладутько Наталія Матвіївна (1912 р.н.), Дубчик Марія Аврамівна (1925 р.н.), а також бібліотекар Богданська Ніна Антонівна (1923 р.н.) і

старша піснерюнгата Радіцька Ганна Ільїнічна (1926 р.н.). Загалом тепер педагогічний колектив школи налічував 20 працівників. У вечірній школі викладали директор Сушко Петро Михайлович і Михальчук Ганна Митрофанівна. Винну педагогічну освіту мали тільки половина вчителів, двоє — Н.П. Мазалова і Ф.С. Гладишко — ще навчалися у педагогічному інституті.

Техробітниками працювали у школі Я.Ф. Руденко, С. Васаріб, О.Л. Січкар, О.І. Мельничук, Ф.С. Шморгун, Ф.К. Кутерук, замгоспом залишався М.Р. Алекс, так як і секретарем М.І. Руденко. Школа тоді оплачувала скам'янку вугіллям, дровами, торфом. За січень 1961 року, наприклад, були витрачено на очищання шкільних приміщень 1240 кг вугілля, 8 кубо. дров. 3880 кг торфу. Певний інтерес становили фінансові затрати школи. Наприклад, за перше навчальне півріччя на заробітну плату було використано 6000 крб., на кинцеварські і господарські затрати — 3400 крб., на навчальні затрати — 400 крб., на придбання книг — 200 крб., на ремонт шкільних приміщень — 267 крб.

Учителям в рахунок комісії послуг видавали паливо — поштори тонни брикету на суму 198 крб. 54 коп. і забезпечували транспорт для його перевезення. Така практика дотримувалася і в подальші роки.

У квітні 1964 року у двох шкільних будівлях було поставлено перероблено електрообезпечення. Це виконали за договором електромонтери колгоспу імені Леніна (колишня назва колгоспу — "Новий світ") С.К. Симон, І.В. Кучинко, П.М. Гулько.

Вже з 1954 року стали відчутними демографічні наслідки людських ітрат у Великій Вітчизняній війні. В 1954/1955 навчальному році у Баламутівській школі налічувалось 395 учнів, що було на 75 учнів менше, анж у 1952/1953 навчальному році.

Розділ III

Школа у другій половині 1950-х — 1980-х роках

У роки хрущовської "нідлиги" політика держави набував більш гуманного характеру, адієнціювали ряд реформ у сіріальній сфері, що, безумовно, покращило становище населення, сприяло поступовому підвищенню матеріального рівня трудівників. Пасилисься увага до охорони здоров'я, з'являється мережа лікарень, амбулаторій, ФАПів у сільській місцевості. У школах запроваджується посада фельдшера, лінара. До середини 1960-х років у школі був самій бухгалтер — Лягота Софія Демидівна, яка і надала у Попільянку для проходження тарифікації, адже фінансових засітів (коли Ружинський район був приєднано до Попільянського).

У 1961 році село Валамутівку було перейменовано у село Заріччя, відповідно школа отала називатися Зарічанською.

На початку 1960-х років педагогічний колектив школи поповнюється новими учителями. Почали працювати Кутній Анастасія Тимофіївна — вчителька математики, Путра Іван Пантелеїмович — вчитель фізичного виховання, Павловський Борис Сергійович — вчитель трудового навчання, Бодко Катерина Григорівна — вчителька російської мови і літератури, Кутній Іван Якимович — вчитель музики, а Шевчук — географії. Саме Іван Якимович обладнав метеорологічний майданчик, який був на тому місці, де зараз погріб. Учні тут на практиці застосовували здобу-

ті знання. Іван Якимович, маючи широкий кругозір і сприялі енциклопедичні знання, міг багато чого розповісти щільного учитям — про далекі країни, найдовших мандрівників, відкривачів нових земель, про освоєння космосу. Політ першої людини в космос — Юрія Гагаріна — пробудив величезний інтерес до далеких планет. Тому несподівано колишній учень школи Іван Кагельний на літературній сторіжці районної газети "Радянське село" писав у своїх поезіях "Зіронька":

Смеркало... Вийшов я із хати
За сей заспікіжений ліріс.
Мені хотілося співати:
Я лісів стрімкими не ліс
Я так стоя, дивляся в небо.
Шуму поклик у душі.
Венеро-зірочко, про твій
Я ще писатиму вірші.

З 1963/1964 навчального року школу очолює юв. Цех-майструх Яків Михайлович. За його керівництва педагогічний колектив продовжує кращі свої традиції, змінюється матеріальна база школи, дітям було привнесено радісно здобувати знання у чистій, скайкій будалі. Учениця Зарічанської школи Л. Фуресевич у газетній замітці "Вчимось" розповідає:

"Ранок. Пора до школи. Виходжу з хати і вливаюсь у гурт веселої, гомілкової дітвори.

Школа. Тут все до наших послуг: світлі класні кімнати, кабінети, багато різних пристладів. Вони допомагають нам глибше засвоювати уроки. У менему щоденнику тільки "б". Такі ж оцінки і в подруг — п'ятикласниць Наташі Даничук, Валентини Шулак, Олени Дятел. Ми живемо під девізом: "Вчитись, вчитись, вчитись!". Так заповів великий Ленін".

У школі формується спрямованій нуль та залежність. На стіні в середині шкільного приміщення школярі повісили власноруч виготовлений стенд під назвою "Вони училися у нашій школі", де була розміщена фотографії відмінників бойової і політичної підготовки Івана Пузиря, Петра Руденка, Василя Кучерука, Петра Тарана та інших. А біля фотографій — розповіді командирів про успіхи молодчиків воїнів.

Величезний інтерес викликали в учнів розповіді експонатів колишнього вчителя школи, В.О. Бахома, кандидата біологічних наук, співробітника Інституту ботаніки АН УРСР Олега Ворниовича Бахома про свою подорож на теплоході "Тобольськ" до Курильських островів. Зокрема, про найвищу гору острова Ітуруп під назвою Богдан Хмельницький (висота 1687 метрів), про гори гейзерів на острові Кушашир, про рослину нарцисію, яка має листки величиною в 1,5 метри, про рекордні багатстви Тихого океану. Це спровокувало надзвичайно сильне враження і спонукало до пізнання колишнього світу, викликавши бажання брати приклад їз молодого науковця, ікий зараз став доктором біологічних наук, до речі, одним з наймолодших в Українській республіці.

Великий вихованець школи за учнів мала і неординарна подія: колишній учень школи Василь Прокопович Богуш зіграв у художньому фільмі "Війна і мир". Як було не гордитися ще одним видатним земляком і не бажати теж добитися успіхів у мистецтві? У той час передайська частинна суспільність, особливо молодь, жила відчуттям щоденного поступу вперед, була сповнена великого бажання діяти, відкривати щось нове для себе, для людей. Це відчуття дуже точно передав Іван Кағальний у вірші "Нехримна ходи":

*Новий рік — це вагомий наш колос.
Це Вітчизни мистричний політ,
Це життя своріння маєколо.
Майбутнє подумання приємне!
Новий рік — і віднесене всходи:
Зустрічають дарослі й малі.
Хай же небо безхмарним буде.
Хай квітіють місма на землі!
Взяли буже до рук естафету.
(Сонцем сас лаше жалобе)
Новий рік починає плачега
І до звершено, до часової їде.*

У 1969 році, за даними державної підтримки та ініціативі директора школи Я.М. Цехмейструка, було добудовано шість класних кімнат і спортивна зала, а згодом — таложні працівників навчальної майстерні і автокласу. У цей час активне будівництво велися всходи — по виконанню Постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР "Про заходи дальнішого підвищення роботи середньої загальноосвітньої школи", прийнятій у листопаді 1966 року. Йх відзначалося на січній нараді учителів Ружинського району 1971 року у доповіді завідувача районним відділом народної освіти І.М. Салиги. "за час, що минув, побудовано 7 нових школ, 36 класних кімнат, 9 майстерень і 8 шкільних ічальнів, організовано 1 обладано 86 нових навчальних кабінетів. Нові школи мають тепер у Чорнорудці, Зоряному, Городку, Мусіївці та інших селах".

І.М. Салига відзначав найкращих вчителів району: М.М. Цехмейструка з Ягнатиської, Т.С. Коолову і М.П. Нуттер з Ружинської, Л.А. Бабицьку з Прибережненської, М.З. Топорівську з Рогачівської, Г.М. Тимченко із Зарічанської школи. До речі, Галина Максимівна Тимченко була учасникою Всеукраїнського з'їзду вчителів, у 1968 році

загороджена орденом "Знак Пошани" в 1967 році. А серед кращих керівників шкіл Д.К. Капітанчук, завідувачем методабішетом району, назив Я.М. Цехмейструка, В.Л. Заморського, П.П. Ткачука, В.У. Качурівського, І.Ф. Радчука. Отже, це було підтвердженням того, що Зарічанська школа була в числі кращих шкіл району.

У 1960-ті роки посилилась увага до необхідності використання технічних засобів навчання у начально-виховній роботі. Тодішній директор Я.М. Цехмейструх видав наказ по школі під №29-б від 1 вересня 1968 року: "Розпочати і продовжити вивчення технічних засобів з усіма учнями 1-8 класів та підзвірникатою. До 1 квітня 1969 року здати екзамени і одержати посвідчення кінемоністраторія".

З другого шкіріччя 1968-1969 начального року в Україні відбувся перехід на нові навчальні програми, пов'язаний із запровадженням замість 7-річки — 8-річки. У за'язку з цим директор Зарічанської 8-річкої школи Я.М. Цехмейструх видав наказ: "звести у списки до 1 класу слідуючих дітей мікрорайону с. Заріччя:

1. А. Волков	9. В. Грищенко	19. І. Попова
2. Т. Вергут	10. Е. Гребель	20. Т. Ойтічук
3. Ю. Бессаріб	11. О. Кагальний	21. О. Радіщук
4. М. Банюк	12. Д. Кагальний	22. О. Рибуш
5. Л. Войко	13. О. Контуц	23. В. Рудницько
6. Д. Власенко	14. В. Лисий	24. В. Сторожук
7. Т. Давидюк	15. Ю. Матусевич	25. О. Сарани
8. М. Дядю	16. Н. Іванченко	26. В. Ніколін
27. О. Телінська	17. П. Пузир	
28. Т. Шулляк	18. Н. Пиличук	

Класоводом 1 класу присвічти Пасічник Фросину Йосипівну. Розпочати навчання з учнями 1 класу 1969-1970 к.р. з 24 лютого 1969 р.".

З 1970-1971 навчального року відбувся перехід чотирьох класів на предметну систему викладання. Відповідальність "за організацію навчання, які будуть навчатися в підготівчий період, і які будуть навчатися в I класі в 1970-1971 навчальному році покладається на вчительку Симон Лідію Семенівну", — так говориться у відповідному наказі по школі директора Я.М. Цехмайструка від 24 жовтня 1969 року.

На початку 1970-х років учителі проводили "ленинські п'ятниці" — виховні години в училищах. Щороку проводився Всеукраїнський конкурс навчального обладнання. Створювалася комісія, як правило, з трьох осіб для підведення підсумків у своїй школі. Так, 1970 року ця комісія складалася з Ф.К. Кошалишиха (голова комісії), а також до неї входили М.А. Гуменюк і І.Я. Кутній.

Активно у школі проводилася виховна робота, якою керував заступник директора школи з навчально-виховної роботи І.Я. Кутній. "У півперервій дружині імені Шевченка Морозової Зарічанської восьмирічної школи — 212 школярів. З них 22 — відмінники, 89 навчаються на "4" і "5", — так починали школярі рапорт районній півперервій організації". У ті часи проводились так звані маршрути, тобто ряд заходів, об'єднаних однією темою. Так, п'ятикласники школи, крокуючи маршрутом "Моя Батьківщина СРСР", провели заочну подорож "Безискими просторами Росії". У школі діяв куточек інтернаціональної дружби, учні листувалися з розесниками із Польщі та НДР. Зарічанські школярі часто зустрічалися з відомими і шанованими в районах людьми: в трантористському колгоспі імені Леніна Г.І. Олійник, нагородженою орденом Трудового Червоного Прапора, яка навчалася у Зарічанській (тоді називалася Валамутівська) школі; з ветеранами Великої Вітчизняної війни. Ідучи маршрутом "Рівнайся на піонерський прапор",

учні зустрілися з першими пionерами, провели збори на теми: "Вони були пionерами", "Сорлята революції". У настані 1972 року дніо народження В.І. Леніна було присвячено шкільний кінофестиваль. Щоденно про поточні новини повідомляла шкільна радіогазета. У травні 1972 року пра-вофлапговий загін по маршруту "Заводи напоготові" — загін імені Олександра Матросова — став учасником районного пionерського залоту. У школі проводилася і актива спортивна діяльність. Щороку організовувалися загальнoskільні легкоатлетичні кроси. Кращі результати показували Катерина Костик, Володимир Руденко, Валентина Чечіль, Іван Рибай, Дмитро Пузир, Ніна Шулляк. Учні змагалися за встановлення нових рекордів школи. Нещадково серед восьмирічних шкіл Ружинського району Зарічанська впродовж багатьох років рідко кому поступалася першим місцем. Тут була, безумовно, велика послуга вчителів фізкультури І.П. Путри, М.Л. Пашенка.

У 1969-1970-ті роки учні виконували нормативи "Восениного фізкультурного комплексу ГТО" і одержували відповідні разряди. Перший юнацький разряд з легкої атлетики в 1968 році було присвоєно Анатолію Бойку, Володимиру Шуляку, Ніні Богуш. З баскетболу також А. Бойку і В. Шуляку. Разом з тим, учнім, які засвоїли правила суддівства з баскетболу і футболу, приступали до змагань "Юний суддя по спорту". Одаржали його, зокрема, такі учні як Сергій Басареб, Олександр Басареб, Степан Руденко, Дмитро Пузир — з баскетболу, Іван Рибай, Тетяна Широгути, Володимир Шулляк — з футболу, а Анатолій Бойко — з обох лише згаданих видів спорту.

Преддавляли увагу у школі й трудовому використанню учнів. Щороку школярі брали участь у збиранні макулатури і металолому. Так, у березні 1973 року було підбито підсумки збору макулатури за лютий місяць. Найактивні-

шими виннідіси жовтнянця 3 "А" класу. Вони зібрали 221 кілограм мануалтури — в середньому по 8,5 кг на школу. Але найбільше паперу здала Галия Тирасківа — 31 кілограм. Відзначилися і її однокласники Наташа Колобозька та Лариса Некротюк.

Діти шанували працю батьків. Їхній досвід і мудрість. Іван Кагальний у вірші "А за синінами — плоди" пише:

Діл синіни...
Одна щорону білопіно
Вкриве в кребеті сада.
А згодам радісно, восхитно
Дарує нам свої плоди.
А друго сістять роками,
Як нагорода за пруди.
І нею квітануть наші жахи,
Батьки — херой і фіби.
По країлі здатъ свою осмість:
Расте лишина сивина
І сітінські гордістю у замі
Бона, осмичка і ласта.

Районна газета "Радянське село" час від часу повідомляла про життя Зарічанської школи, але це залежало від активності доносувачів. Сама завідуюча старшій піонервожатій Надії Кичі, населення району стало частіше дізнаватися про новинки із Зарічанської восьмирічки. Так, у червні 1973 року вона повідомляла про результати екзаменів у замітці "Молоді, шестикласники": "Відмінні знання на екзамені з математики виявили учні 6 класу нашої школи Гали Сокидан, Оля Паалівська та Марія Маслан. Успішно склали вони і екзамени з української мови. А взого 20 шестикласників із 28 мали на екзамені добре та відмінні оцінки. Змістовані і глибокими відповідями порадували на екзаменах і багато семикласників та восьмикласників".

У жовтні 1973 року відбулися традиційні загальношкільні змагання з легкоатлетичного кросу "Золота осінь". Воролися за першість учні IV-VIII класів. На 500-метрії першим фішішував учень VII класу Василь Добровольський за один хвилину 1:33 секунди. На 300-метрії першою була синікласниця Т. Лагода, а за нею з відставанням всього лише у дві секунди — Ольга Радзіцька. На 300-метрії серед учнів IV-VI класів кращими були В. Мельничук та Л. Романюк.

У грудні 1973 року в школі відбувся урочистий ранок, присвячений 51-й річниці утворення СРСР. Керівники літературного гуртка Марія Андріївна Гумінюк і Галина Савівна Конкудало, вчителі української мови і літератури підготували і провели з учнями літературно-музичну композицію "Широка отрата моя родина".

В рамках профорієнтаційної роботи учні відвідували екскурсії на підприємства, проводили візяні уроки, лекції тощо. Так, наприкінці грудня 1973 року семикласники відвідали тваринницьку ферму колгоспу імені Леніна. Там вчителька М.А. Гумінюк прочитала лекцію, а учні виступили з компетентною. Проводилися екскурсії і на Ружинський маслозавод. Вхідня вишка маслоробів, висока лише продукції працювала сюди із інших республік СРСР. Цілком зважуючи на базі Ружинського маслозаводу Всеукраїнського семінару маслоробів — вони первіми досвід наших спеціалістів. Взаумно, екскурсії на це підприємство мали сильний виховний вплив.

Педагогічний колектив школи старався організувати цікавий відпочинок дітей у дні канікул. Так, для учнів IV-VIII класів була здійснена поїздка у Київ на яхту у Палаці спорту. Діти подивилися новорічний концерт, одержали в руки Діда Мороза подарунки. Учнів супроводжували

ли у цій закоплюючій подорожі Г.В. Рудик, Я.М. Щехмейстерук, І.Я. Кутній, адже Тхало понад сто дітей тримали автобусами. Діти відвідали також зоопарк, покаталися у метро і, сповнені незвичних вражень, повернулися додому.

Учні школи дбали, турбувалися про менших своїх друзів із дитячого садка. Так, в грудні 1974 року в'яницласники Світлана Войцешук, Світлана Остапчук та інші школярі цього класу відвідали дитячий садок, подарували малитам бібліотечку книжок, іграшки, власноруч киготовлені, а також виступили з концертом. В лютому 1975 року, відзначаючи роковини Радянської Армії та Військово-морського флоту, восьмикласники влаштували "Голубий загон", запросили ветеранів Великої Вітчизняної війни — О.П. Реметюна, О.А. Вайди, Д.Н. Чорного.

В 1975 році в школі навчалося 260 учнів. В цьому навчальному році за парті сіло 173 учні. До початку навчального року було проведено ремонт класних кімнат, спортивної залі.

Наприкінці жовтня 1975 року у школі відбулися традиційні легкоатлетичні змагання "Золота осінь" серед учнів III-VIII класів. Перше місце серед наймолодших зайняли учні IV класу, а серед старших — шестикласники. Кращими серед пересековців були Юра Жалибін, Валя Вижнеград, Микола Кучерук і Лариса Романюк — їх нагородили грамотами і дипломами.

В лютому 1976 року учні восьмих класів підготували вечір "Труд переростає у креатив", на який запросили колишніх учнів школи — учасника трактористку Г.І. Олійник, медсестру, учасника Великої Вітчизняної війни Я. Ластівчину, вчителя-ветерана Ф.К. Конюшина, агронома, а тоді всеже пенсіонера П. Пузира. Перед учнями виступили гости, а також учителі школи. Г.С. Конкушко розповіла про свій трудовий шлях. По закінченні вечора органі-

нізатори, учні-восьмикласники виступили перед гостями з концертом.

Особливістю навчально-виховного процесу був його виразно пайдеологічний характер. Але, мусимо визнати, це мобілізувало і вчителів, і учнів, забезпечувало цілеспрямоване виховання, задіяння у громадське життя всіх, без виключення. Для прикладу, в лютому 1976 року, перед ХХV з'їздом КПРС комсомольці Зарічанської восьмирічної школи намагалися відзначитися відмінним навчанням, громадсько-корисними спрازами. Серед учнів заслужено за право піднесення рапорт Ленінського комсомолу ХХV з'їзду КПРС. У цей же час проходила громадсько-політична атестація учасників Весняового Ленінського заліку. Для придбалти такого заліку у школу було запрошено завідувача району М.Г. Конту, секретаря районного комітету комсомолу Т.М. Матвійчук, ветерана Великої Вітчизняної війни, комсомольця 1930-х років І.М. Салигу, вчителів-комсомольців 1930-х років Г.С. Кожукалю і К.Г. Войко. Комсомольці школи зазивали про те, що вібрали 500 кілограмів напульптура, тонну залізому, розшукали із 25 карбованців політичної літератури. Шідбивши підсумки, атестаційна комісія вручила значки "Ленінський пакет" комсомольцям А. Плінаж, Л. Романюк, Г. Куріній, Л. Гуненюк.

У квітні 1976 року Зарічанські піонери активно відзначили у, як тоді називали, операцію "Антека в корзині" по зборянню мільханих шишок. Відзначалися піснери Галина Тараксіна, Михайло Матвійчук, Валентина Скідан. Загалом учні зібрали 28 кілограмів цієї цінної сировини для виготовлення ліків.

Слід відзначити особливу рису того часу. Стосовно простих трудових буднів нерідко вживалася лексика воєнного характеру: трудовий фронт, битва за зрохай, операція

"Алгека в короні" тощо. Безумовно, ще робалися з метою психологічно мобілізувати людей на виконання чи іншого завдання — загалом, якого поганого у цьому немає. Просто влада, ідеологічні працівники комунісували таким чином, у меніній мірі, недостатнє або взагалі відсутнє мітеріальнє заокочення, "відхіджаючи" на чистому спутанім людей.

У серпні 1976 року відбулась традиційна нарада учителів Ружинщини. На ній виступили тодішній другий секретар райкому Компартії України Л.П. Гарбренко з доповідю "Про роботу педагогічних колективів шкіл і установ народної освіти по виконанню рішень ХХУ з'їзду КПРС і ХХV п'яду Компартії України", а також, окрім діректора Зарічанської восьмирічної школи Я.М. Цехмайструка. У своєму виступі Яків Михайлопець відзначив досягнення школи, високий фаховий рівень учителів Л.Я. Кучиного, Л.М. Заставнєв, І.М. Салаги, які "широко застосовують і таку форму, як заочні подорожі по найважливіших будовах комунізму". На цій нараді було вручено 30 трудових книжок молодим спеціалістам, що прийшли працювати у школи району після закінчення педагогічних павчальних закладів. Вручив трудові книжки перший секретар райкому Компартії України С.І. Войно. Голова профспілки освіти М.З. Паволоцький подарував молодим педагогам пам'ятні бібліотечки. Також на цій серпневій нараді було відзначено роботу кращих учителів. Заслуги, Грамотами Міністерства народної освіти УРСР нагородили Івана Пантелеїоновича Шутру і Надію Маркінну Батюх. Івана Михайловича Салагу було нагороджено медаллю Макаренка.

Традиційним у районі, та й загалом в Україні, стало проведення наприкінці вересня свята квітів, яке проводили школяри разом зі своїми наставниками. Учні вивелили всю свою фантазію при створенні квіткових композицій,

виборі їх ім'я. У вересні 1976 року перше місце зайняли композиції з житіем учнів Ружинської школи: "Есть у революції начало, нет у революції конца", "Колокола Хатини", "Житі Хіросіми", "Ружин вечірний", "Роставання". А друге місце здобули учні Зарічанської школи за цикли майстерно створених букетами — "Вічний вогонь", "Солдат і мити", "Молодому вчителю". Другим призом була відзначена і композиція, створена учнями Голубівської школи — "Рішення ХХV с'яду КПРС в житті" (хіба ж даси композиції з такою іззивом останнє місце! — Г.М.).

У той час учні активно відігравалися до справи розповсюдження художньої, політичної і науково-популярної літератури. Найбільші книжки розповсюджали жителі третього класу та пionерські загони імені Валі Котика, імені Володимира Дубіліна. Особливо відмінною стала учень четвертого класу Ігор Цехмейструк і восьмирічниця Лариса Сибрай, які продали книжки на найбільшу суму.

На черговій сорочиній нараді вчителів району 1979 року у доповіді першого секретаря райкому Компартії України, Героя Соціалістичної Праці С.І. Бойка "Актуальні завдання школ та інших учебних закладів у світлі постанови ЦК КПРС "Про дальнє подовження ідеологічної, політико-нікологічної роботи" відмічено, що "у Чорнорудській, Ягнятинській середніх, Балилівській, Зарічанській восьмирічних школах вдалася чітка система комуністичного навчання школярів". На цій нараді також виступив директор Зарічанської школи Я.М. Цехмейструк. Яків Михайлович поділився досвідом педагогічного колективу школи. У доповіді завідуваччого районним відділом народної освіти М.Г. Кохта прозвучали теплі слова про роботу таких вчителів як І.Я. Кутній, Л.М. Заставна, Михайло Гнатович. Кохта відмітив також, що "керівники Чорнорудської, Голубівської, Ягнятинської середніх, Балилівської, Зарічан-

ської восьмирічних шкіл володіють сучасними методами управління, бачать перспективу, знаходять найдоцільніші шляхи реалізації своїх завдань".

Вище компартійне керівництво намагало посилення ідеологічної роботи у навчальних закладах, підприємствах і установах. Ця робота мала великий виховний вплив, особлива увага надавалась моральному вихованню молоді. Таким завданням відповідала і педагогічна діяльність вчителів Зарічанської школи. Наприкінці вересня 1979 року учні школи відсвітили Бодрку і Шепетівку. У класах проводилося обговорення книг "Як гартувалася сталь" і "Народжені бурею". До 75-річного ювілею М. Сєтровського учні видотовили альбом про життя і діяльність письменника. На виховній годині у класах обговорювалася кінофільм "Як гартувалася сталь". Про ці заходи повідомили у районній газеті "Радянське село" читачка І. Ямкова.

7 жовтня 1979 року усі педагоги відзначали День учителя. Завідувачий районним відділом народної освіти М.Г. Кокта відзначав: "У районі число працює майже 600 вчителів і вихователів учивельських груп. Більшість з них — справжні майстри своєї справи. Заслуженим авторитетом і повагою користуються П. Ткачук, А. Гнатюк з Чорнорудської, В. Занорський, Л. Павлоцька, М. Нутер, В. Мітюк, Т. Маловічко (раніше працювали у Баламутівській школі) з Ружинської, О. Мишківська, Г. Поліщук, М. Оса-волюк з Голубівської, І. Кутній, Г. Плекак із Зарічанської восьмирічної школі та багато інших. 275 вчителів є лекторами першінників організацій товариства "Знання". Десятки освіти району обрано депутатами місцевих Рад народних депутатів. Л. Вабицький з Прибережненської восьмирічної школи присвоєно звання Заслуженого вчителя Української РСР. Знічок "Відмінник народної освіти СРСР" вносить директор Чорнорудської середньої школи П. Тка-

чун. Майже 50 педагогів нагороджено значком "Відмінник народної освіти УРСР".

Педагоги Зарічанської школи приступали дітям позагу до старших, плектали помуття турботи про тих, хто потребує допомоги. Так, у школі були сформовані з учнів 7-х класів тимурівські загони. Тимурівці, учні 7"Б" і 8"У", допомогли відрести уроки народній старанській бабусі Агафії Данилівні Шмєргуці з вулиці Сквицької. Найкраще попрадковали Віта Гладичко, Люба Войно, Людя Шульляп. Тимурівці як в 7"А" класу допомогли винести картоплю пенсіонерці Хамі Ілліні Кагальний, що жила на вулиці Топорівській. Допомога дітей не обмежувалася розвеселю добродійцями алітами — вони постійно турбувалися про літніх самотніх односельців: води приносить, в магазини за покупками сходить, драки сприупаковує. Так відчувалася у дітей лоброта і співчуття. Почуттям співпереживання сповнені і радки поетії Н. Горюк:

Роки пливуть, як листя за водою,
А ти одна все ждеш і ждеш.
Живеш не замужем і не обосю.
Вільє струя листя бережети.
На серці і біль, а нерозділені муки,
Г річко чекання така небачорна.
А в побудовано уже віла й онуки.
Листя бому пашеш, а потік хованти
Г ждеш — не відішеш боє на порів.
Роки тихо бдуть, а ти все виглядаєш
Мужа-солдата з далеких доріг.

Учи були постійно задіяні у різні спрани. Восени 1979 року школярі району розпочали активну участі у Всеукраїнському піонерському маршу "Піонери всієї країни спроможні віри!", присвяченому 110-й річниці з дня народження В.І. Леніна. Допомагали школярам старші піонерська-

ті, зокрема, у Зарічанській школі Надія Кича, яка паралельно одобувала іншу педагогічну освіту. Діти виготовляли альбоми "Дитячі та юнацькі роки Леніна", проводили збори на теми "Ленін заходи з нами", "Сторінки величного життя", "Ми і Ленін на карті Вітчизни".

Засобом активізації діяльності учнів, а також дорослого населення були зважки радицького керівництва "головно устріти річницю Великого Жовтня". Надія Іваніана Кича повідомляла у районній газеті: "Гарний подарунок до свята Великого Жовтня піднесли учні 1 "Б" класу. Майбутні житецькі вібрали одну тону 600 кілограмів металолому. А загалом учні Зарічанської восьмирічної школи вібрали дві із'яті тони. Особливу активістю відзначилась тоді комсомольська організація восьмого класу, яка здала понад три тони. Добре поспрацювали учні восьмого класу — А. Руденко, О. Лошаков, шостого — М. Градовська, п'ято-го — Г. Покропіна.

Учні школи відзначалися і успішністю у навчанні, створювали серйозну конкуренцію учням інших шкіл на предметних олімпіадах. У січні 1990 року у приміщенні Ружинської середньої школи проходила районна олімпіада з географії, біології, хімії, у якій взяли участь близько 300 школярів. У фінал змагань вийшли, зокрема, учні VII і VIII класів Зарічанської школи Лариса Кутяк і Світлана Бойко. Усіхків вони досягли завдання своїй наполегливості і сумлінності в навчанні, а також, безумовно, допомоги учителів — І.Я. Кутного, О.А. Підручної, О.Ю. Федоршинів та інших.

Прикладом сумлінної праці були здобутки старших. Наприкінці січня 1990 року учні 7 "В" класу провели піонерський збір, на який вони запросили трактористку місцевого колгоспу казалера ордена Леніна Г.І. Слібник, а також ланкону в цього ж господарства казалера ордена

Трудового Чорвоного Пропора А.М. Кичу, агронома Зорічанського відділу колгоспу імені Леніна М.С. Пахолюка. Гості розповіли школярам про свою професію, про свої успіхи. На згадку про зустріч учні подарували гостям книжки.

В свою чергу, зорічанські школярі йшли до менших дітей. Учні 5-го класу побували в гостях у Ружинському дитячому садку. Вони подарували малюкам саморобні іграшки і виступили перед ними з величним концертом. Активну участь у ньому взяли Г. Мороз, Т. Коротка, А. Мельничук та інші.

У третій чверті продовжувалося проведення заходів по підготовці відзначення 110-ї річниці з дня народження В.І. Леніна. Між класами тривало змагання за право називатися правофланговими. Брахокувалися кількість зібраного металолому, мікулатури, суми розшовскудженних книжок, активність у загальнosпільніх заходах. Учні 5-го класу при допомозі І.Я. Кутного і старшої піснерисункової Н.Л. Кичі зібрали багато значків із зображенням Володимира Ілліча Леніна і виготовили спеціальний альбом. Школярі-п'ятилісники Віта Шуляк, Тоня Мельничук, Галія Покрошикова, Галия Панасюк виготовили альбоми "Вони нагородили братом Леніна", "Ленін і наш край". Про це покідомлив у своїй замітці, опублікованій в районній газеті учень 5-го класу Василь Кащук. Від цього часу репортажі про життя Зорічанської школи частіше з'являються на сторінках "Радянського села". Зокрема, він повідомив про художній перегляд учнями школи 21 лютого 1980 року чотирьохсерійного фільму "Смак хліба", присвяченому 25-річчю освоєння цілинних земель. Перед показом фільму виступив В.В. Савчук, який поділився спогадами про свою працю на ціліні в 1959 році. Також п'ятилісник В. Кащук розповів про збір лягушок

імені Валі Котика на тему "Ленін жив, Ленін живе, Ленін буде жити". Збір було відкрито піснею "Ленін завжди живий". Учні підготували матеріали про життя і діяльність В.І. Леніна, одержані з музею Красноморська, Шушнєвського, колекцію ленінських значків, фотоальбом античних людей району. На запрошення учнів у пionерському зборі взяла участь голова колгоспу імені Леніна, кавалер двох орденів Леніна Гибalo Микола Маркович. Він розповів про історію колгоспу, про кращих працівників господарства. Колгосп імені Леніна постійно надавав шефську допомогу Зарічанській школі — у ремонті промішень, у організації туристичних поїздок школярів.

У березні 1980 року, як і в попередні роки, розгорнулося змагання між класами по збору кількості шишок. Перебіг його ілюстрував екран змагання — стенд, встановлений у школі. Перше місце зайняв загін імені Валі Котика, а в особистому заліку відзначилися сьомикласник Сергій Романчук, п'ятикласник Володя Конончук, шестикласник Сергій Вероніст.

Наприкінці серпня 1980 року відбулась традиційна святощина народи читалів, за якій з доповідю "Творчество ленінських принципів пародив освіти" виступив С.А. Герасимчук, завідувачем районним відділом народної освіти. У ней Степан Артемович відзначив, що середню освіту продовжують здобувати 99,8 процента випускників восьмих класів, 99,8 процента школярів успішно складили прогромовим матеріалом, 22 випускники — десятикласники нагороджені золотими медалями. ... Педагогічні колективи багатьох шкіл стали осередками сміливих методів роботи. Тож кожний урок педагогів В.О. Мялюка, М.П. Нутер, Н.В. Кам'янцької з Ружинської, Л.М. Зиставної з Зарічанської, М.Ф. Гнатюка з Вчорайщенської, П.Л. Кондратюка з Ягнатинської, О.І. Мишківської з Голубівської,

Л.Ф. Лозінської з Зарудинецької — це нова ступінь в інтелектуальному розвитку учнів". С.А. Герасимчук відзначив Зарічанську школу як одну з кращих шкіл району, яка забезпечує ефективне і якісне навчання учнів.

У той час дійсно важливим і хвилюючим подією для кожного школяра був вступ до лав жовтеників, пioneriv, комсомольців. 22 квітня біля пам'ятника Леніна пройшли у пioneri, у жонти-листощаді — у жовтеників і комсомол. Так, восени 1980 року стали жовтениками тридцять двох першокласників Зарічанської школи (Зоя Паньківська, Інна Осипчук, Людмила Воронюк, Олія Кащук, Лідія Савіна та інші). У цей же час учні сьомого класу Тетяна Верегова, Наталія Уштаніт, Олександр Короткій готувалися до вступу у члени ВЛКСМ. Вони вивчали історію комсомолу, провели вечір "Старший брат". А пioneri загону імені Валі Котика — шефи старшої групи Ружинського дитячого садка завітали до малият. Вони привезли їм у подарунок мулажі грибів, зготовані в гуртку "Умілі ружі", розповіли дітям кілька казок. Активну участь у цій зустрічі взяли Антоніка Мельник, Тетяна Коротка, Валентина Горож, Сергій Некретюк, Олександра Пузир. Інший клас — загін імені Миколи Острозького — прозів збір за тему "Сьогодні — ми діти, а завтра — радянський народ". Його організували і провели Олександр Конут, Ольга Кутяк, Алла Матусевич та інші.

У школі стало добрею традицією влаштовувати зустрічі з ветеранами війни, учасниками трудармії, щануваними випускниками всесвітічних. Так, пionерська дружина імені Павліка Морозова в березні 1981 року запросила в школу учасника Великої Вітчизняної війни Володимира Єгоровича Агеєва. Кожен вагін рапортував ветеранів про свої добре справи: участь у операціях "ВАМу — пionерські мости", "Мільйон — Батьківщіні". А В.С. Агеєв розповів

про війські роки війни, відбудови, про підприємство (райшобуткомбінат), на якому він працював. За дорученням дирекції школи він вручив грамоти класам-переможцям змагання. На згадку про зустріч пionери подарували В.С. Агєєву сувенір.

У квітні 1981 року в школу завітав Аватолій Йосипович Сиротенко, кандидат географічних наук (ижні вже доктор наук М.Г.), завідувач сектором методики географії науково-дослідного інституту педагогіки, А.Й. Сиротенко розповів про зарубіжні країни, у яких він побував, дізнався про життя школи. Для учнів ця зустріч була дуже цікавою і залишила незабутні враження.

У травні 1981 року з ініціативи Бориса Олександровича Елюма, учителя-пенсіонера Ружинської школи, який кілька десятків років раніше працював у Баламутівській школі, учні Ружинської і Зарічанської школ (Олександр Кутній, Олег Шергушин та інші) очистили від сміття узлісся в районі Каракумової гори. Разом з дітьми працювали і дорослі мешканці будинків по вулиці Радянської Армії.

Новий 1981/1982 навчальний рік учні і педагогічний колектив розпочали, як завжди, поєднуючи навчання з активним позаурядським і громадським життям. У жовтні школярі брали участь у操errці "Зелена аптека". Вони здали паготівельникам майже 300 кілограмів плодів наштани. Найбільше зібрали піонерські загони імені Миколи Островського та імені Ніни Сосніної. В індивідуальному змаганні першість одобули шестикласники Сергій Кобідінський і Тамара Климчук, а також четвертоkläсник Олег Рябошук.

У листопаді другокласники школи побували в гостях у тваринниці Зарічанської ферми колгоспу імені Леніна. На почитку зустрічі виступив директор школи Я.М. Цех

Директори школи в 1920 – 40-х роках:

Шуманець Федір
Найденець Павло Кіндратович
Мочугівський М.В.
Робін Іван Пантелеймон
Сулима Петро Михайлович
Петрушевська Білка Петра
Акаковськ Савівія Прокопівна
Лорондук Віктор Леонідович
Балюк Володимир Олександрович

Лорондук Віктор Леонідович

Цікавісттє: Василь Михайлович народився 28 жовтня 1930 року в Рудині. Після закінчення Бердичівського педагогічного інституту в 1953 році фахівець в Ярмолинецькій середній школі (Андріївський район).

Служив в армії. З 1953 року працював учителем математики у Рудинській школі, з 1957 року учителем математики і фізики в Біліцькій середній школі. 1965 році захистив філософсько-математичний фахультет Житомирського педагогічного інституту імені Івана Франка. З 1965 року працював інспектором школи Рудинського району, з 1963 року очолював Зарічанську восьмирічну школу. Василь Михайлович від пільзуну грамадської роботи - батьківщини, діялістів очолював Південну організацію товариства "Земляки", неодноразово обирається членом підкомушу селищної ради Народних депутатів. Національний медальєн "За добичку тракту", "Честний тракт", медалью "Відмінник народної освіти", багато гранітів. Помер в 1995 році.

Петро Іван Пантелеймонович народився 10 жовтня 1934 року в с. Попівка Новоград-Сіверського району Чернігівської області. Закінчивши місцеву школу, поступив в Новоград-Сіверський педагогічний училище як спеціальність - учитель фізичного виховання. Після закінчення працював учителем фізкультури у Фастівському районі Київської області. В 1959 році переведений в Рудину, працював учителем фізкультури в Біліцькій середній школі (протягом 6-ти років). В 1964 році вступив у Київський державний університет для здобуття другої освіти - вчителя історії, який закінчив в 1970 році. З 1967 року по 2000 рік проробив 33 роки вчителем історії, методистом директора по начально-важливій роботі, а потім директором Зарічанської школи (директором школи з 1986 до 1992 року).

Джуць Василь Іванович народився 7 березня 1950 року. Педагогічну діяльність розпочав 15 січня 1977 року як вчитель музик з Історичного середньої школи. 1989 року закінчив Історичний факультет Луганського державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки, а 1997 року закінчив Кіровоградський державний університет ім. Т.Г. Шевченка за спеціальністю "правознавство".

12 грудня 1988 року В.І. Джуцу був призначений на посаду вчителя кібернетики І-ІІ ступеня Запорізької середньої школи І-ІІ ступеня. 17 грудня 1993 року належком Міністерства освіти за № 152 В.І. Джуцу нагороджено званням "Відмінник народної освіти України". 1996 року переведений з посади директора Зарічанської школи І-ІІ ступеня на посаду вчителя права, музики та співу Зарічанської школи. 1997 року В.І. Джуцу звільнилося за висновком виконкома.

Бокало Віра Михайлівна народилася 2 лютого 1953 року у с. Порогівка, Обрійського району, Кіровоградської області. З 1975 року, після закінчення Катеринославського педагогічного інституту ім. І. Франка, працює в Зарічанській школі вчителем математики і фізики. Нагороджена преміями району, управління освіти, була переможницею районного конкурсу "Учитель року". Спеціаліст іншої кваліфікаційної категорії, старший вчитель. З 1996 року країнський директор школи.

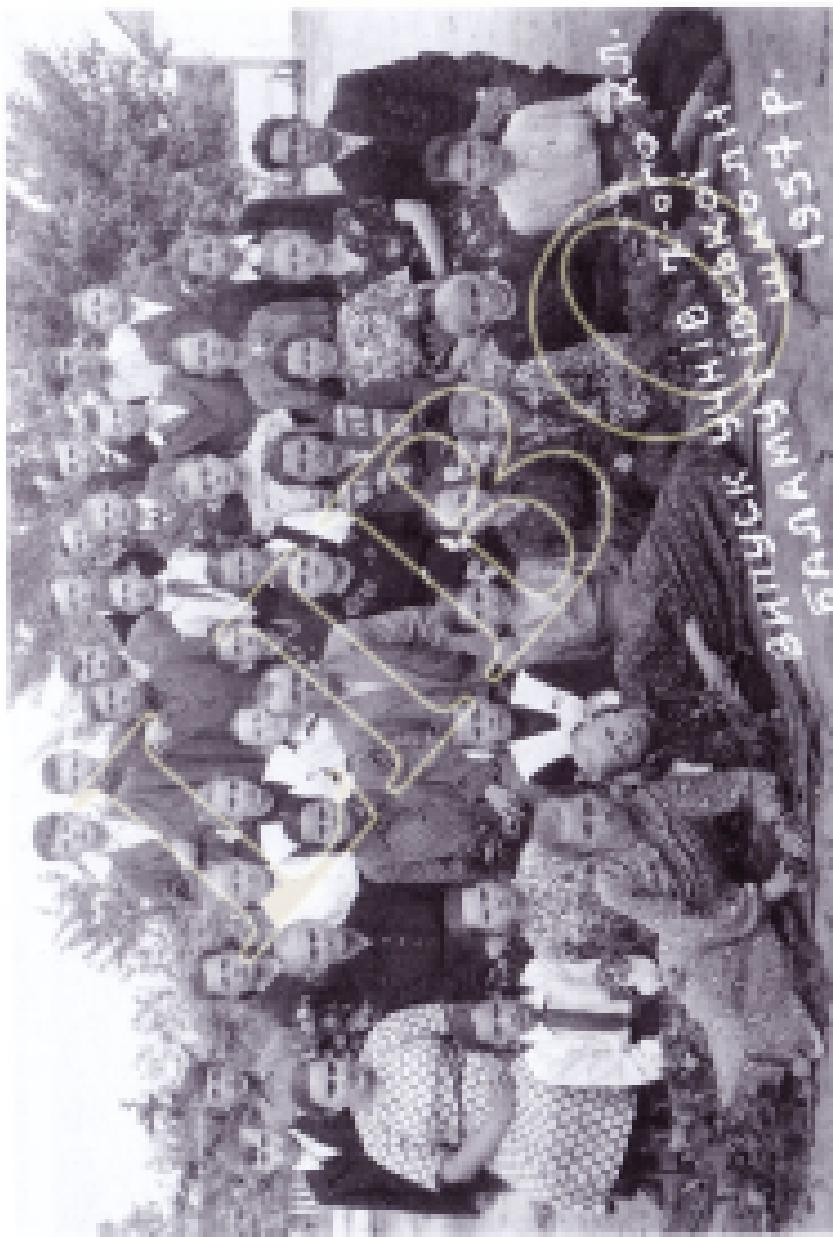
Foto: Gruppe der Schule Bautzen mit Kreuz und Oval markiert. „Vom ersten Lehrjahr 3. August 1905 bis zum 1. Januar 1906. B. O. Bautzen, 1906.“ p.

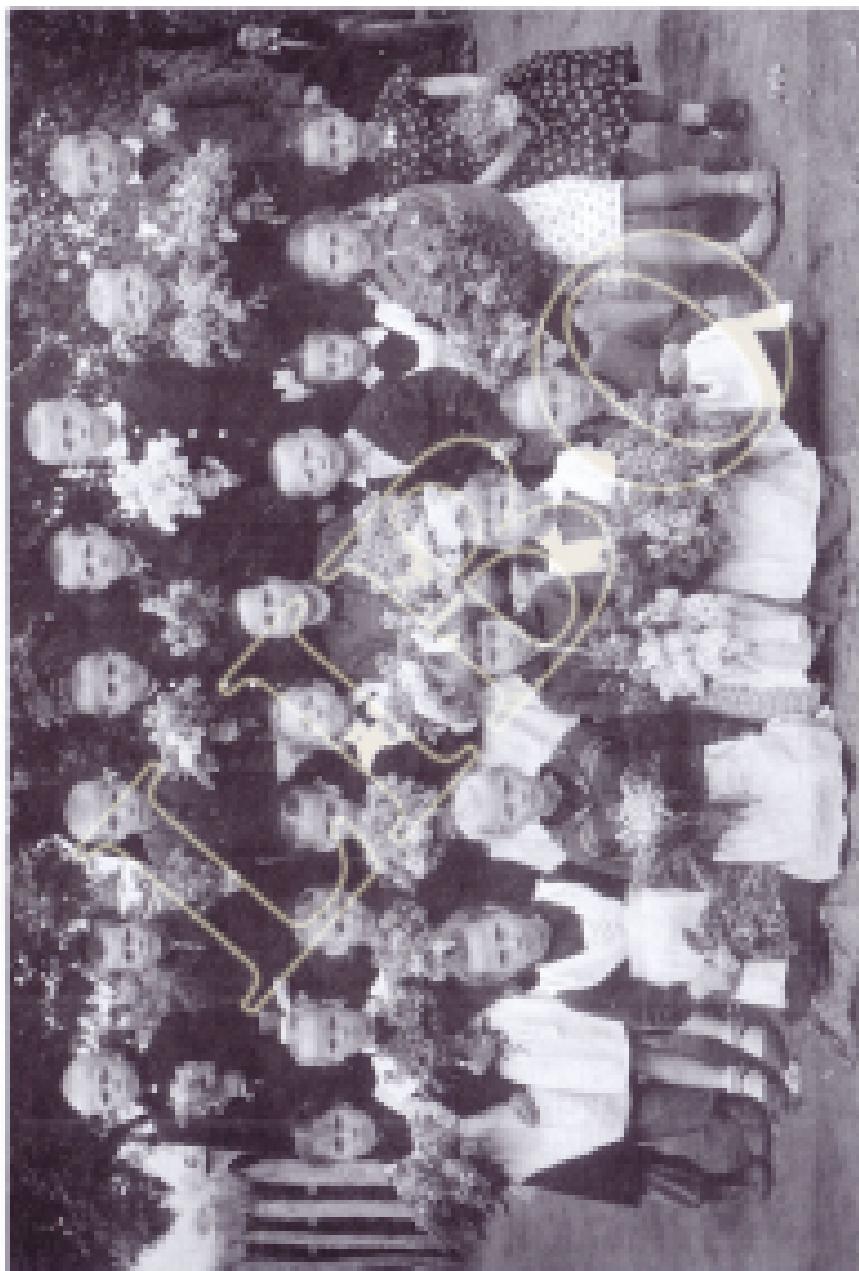
5-Б клас Балакутівської 7-річної школи. В центрі — учень Ф. К. Кошакин, Ю.С. Наронок, 1948 рік.

Учні 4 класу Балакутівської школи, 1957 рік.
У центрі читається Олена Панна Василівна.

Барнаул. 1954. Окончил университет в 1954 году Г.Л. Балашов, С.Н. Сычев, И.М. Опарин, В.С. Красильников, Ю.Н. Матвеев, Е.Г. Исаева, А.Н. Копогановская. 1957 год.

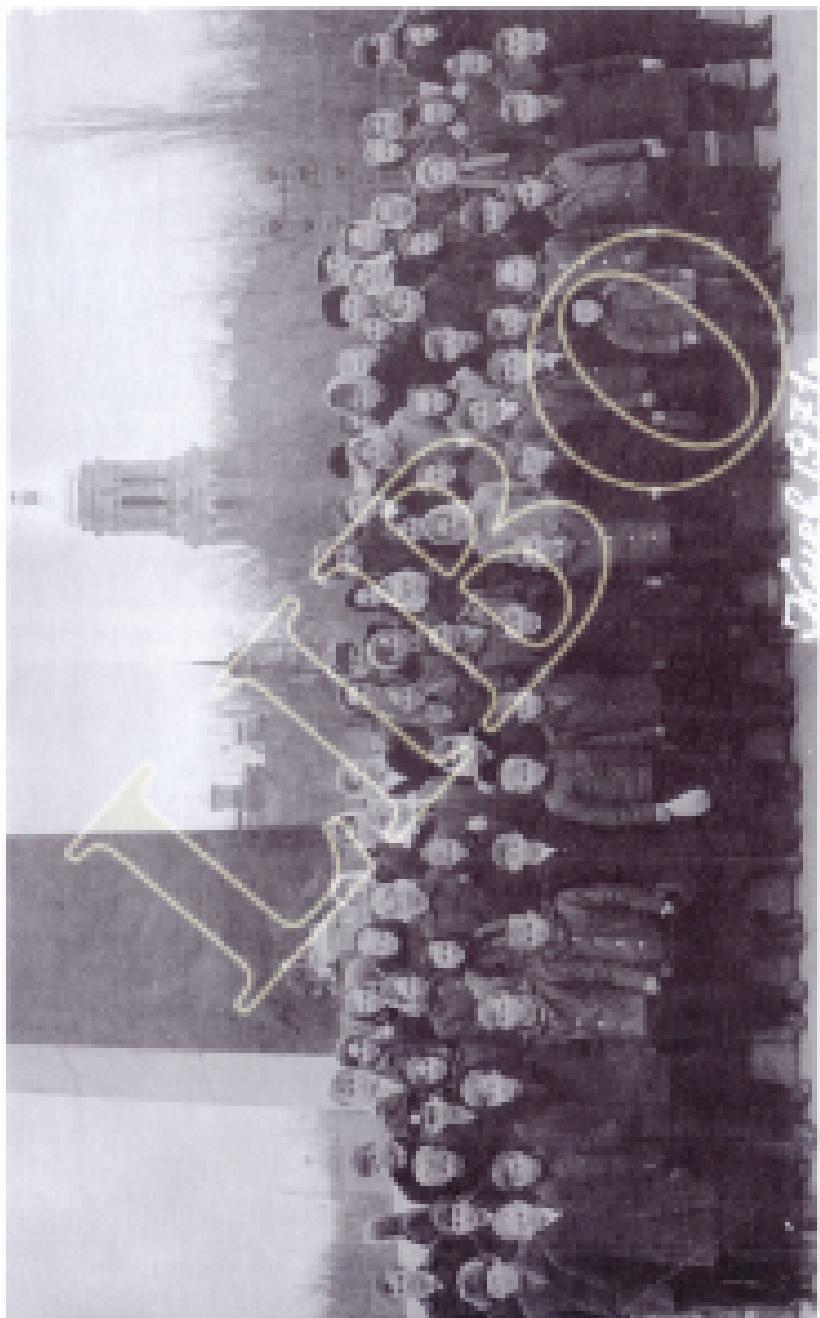
Übergabe der Bezeichnungen der neuen Professoren

Ученики и студенты Факультета математики и механики. Учителям группы: профессору Ф. Н. Болотовскому, м. м. Тарасову, Н. Г. Радченко. 1963 г.

Yannick Paillé - une personne qui a beaucoup de succès dans la recherche et l'enseignement. Il est également un chercheur très respecté dans le monde entier. Il a obtenu plusieurs prix et distinctions pour ses travaux. Il est également un enseignant très apprécié et respecté par ses étudiants.

Перший збірня "Шахтар" м.З. - учасників Запорізької школи. У першому ряду третій зліва Петро Путра, у другому ряду перший зліва Олександр Іуска, другий - С. Шевченко, четвертий - Тарас Пронер - Леван Нікіон (загальний співач).

Вчителі школи між кандидатами наук Т.П. Путра, І.М. Савко, А.Л. Погоріла, Г.І. Іваненко, М.А. Гумєнко, К.Г. Войко, Г.М. Томчанюк, І.В. Курей.

Святося демонстрація 7 листопада 1980 року. В касці – членки Зарічанської школи.

Карбонська Лідія з Михайлком та своїми учнями. 1971 рік.

"Ми пішли по стопам піонерів" - учні третього класу з своєю вчителькою Радою Наділою Григорівною, 1981 рік.

Учи школи Таня Кучер, Світлана Іванівна, Олег Ареев, Альбер Кече з Шульжком Павлом Олександровичем.

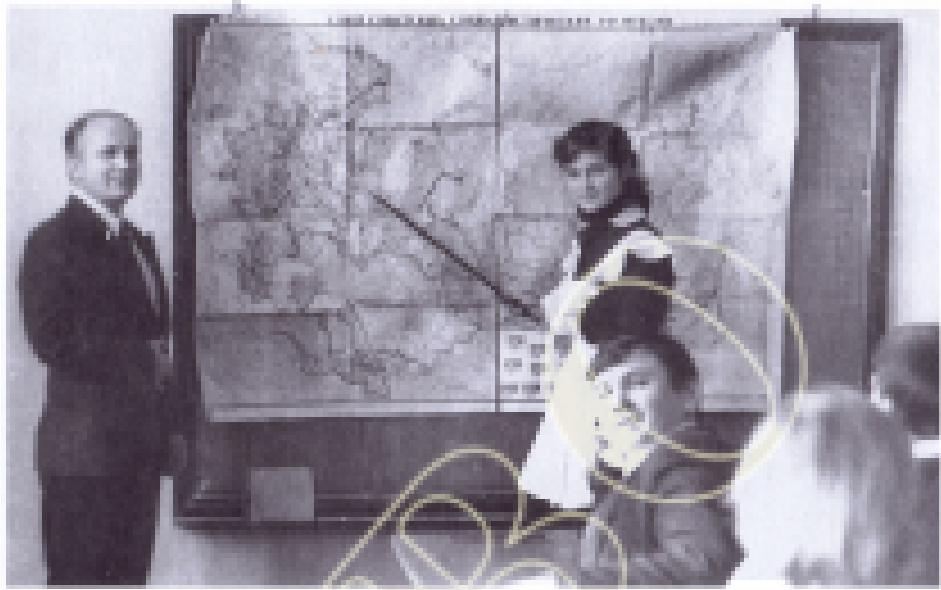
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОЛЛЕКТИВ

Педагогічній колектив школи, 1982-1983 настинний рік.

Учні 5 класу: Лариса Бондар, Лілія Ракитко (старша лягушка), Людмила Гроць (друга лягушка), Віктор Паніков (тільки відмінник), Надія Гайдайко (другий час позитивна лягушка садка), Сергій Брандісюк (тільки відмінна), Лариса Поплавська (один із членів), Ігор Чемеріструх (тільки відмінник-студент), Тетяна Кимчук (одна учителька), Лариса Кутна (одна фармацевт, тільки у відмінну).

На уроці географії. Відлік віртуті вчителя Курнік Івана Романовича і учениці Валентини Павлової (зліва направо) відзначився п'ятьма золотими медалями. Наук. народний співробітник Інституту захисту рослин.

Курнік Іван Романович і Путра Івана Павловича.

Lee Krasner's *Portrait of a Group of Women*, 1963-64, panel.

Шкільне свято 1981 року. Пріор Нест ІІ. Котячук

Київської астрономічної школи. 1981-рік.

Іван
Ф.К. Ковальчук
і директор
Я.М. Щомиструк,
1970-ті роки.

Учні 4-го класу з
своєю вчителем
Ларисою
Олександровною
Мороз. 1993 рік.

Педагогічний колектив у 1997-1998 навчальному році, 1-й ряд: Н.І. Кича,
Н.Й. Хаджієва, І.М. Бакко, О.А. Піаручка; 2-й ряд: Л.І. Поплавська,
С.В. Чоркисова, Т.А. Дрочу, Л.М. Цемерську, Т.М. Левтерська,
О.І. Есперовська, В.М. Зорія, К.О. Шевченківська, Ф.М. Волинчу, Л.М. Касюк.

Постановка
травня в'єтнам
"Наша пам'ять".
Зліва направо:
Олександра
Тищук,
Володимир
Самодія.
Сергій Вінчук,
Сергій
Серегійчук,
Віктор
Стрільчук,
Андрій Слобода.

Bray School | 1919 - People in front of the school building

Під час рухомості. Останній вічний вічік пані Ганни Барто.

Баюкуючи до панянки чистоти.

Післяко-дружність. Освячення з розіграшем пам'яток Руїни.

Допоркансь до прерви -
"Місце" уроки.

Наталія Драгуч виступає
за оточені трущобами
самозабудженої.

Педагогічний
колектив у 2006-
2007
навчальному
ріоці.

Н.Е. Ребрик
— кандидатка
діяльності "На
лобус, що
вченічкою є
тобою".

"Нам нужно практика и время!"

майструм. Вони познайомили працівників з матеріалами листопадового Плануму ЦК КПРС, змістом виступу на кіному Л.І. Брежнєва. Діти влаштували концерт виконали кілька пісень і танців. Сподобалися глядачам виступи В. Пушкаря, М. Некротюка, О. Грищенка, А. Руминського за танець "Жблучко". А дівчатка О. Кашук, Л. Руденко, Л. Савіна і З. Шевченківська порадували дорослих українською польовою. Допомагали дітям розкрити свої здібності і таланти, простати доброми і відкритими до людей зчитати М.І. Любарська, Н.Г. Рабчун, О.Ю. Федоришана. Марії Іванівні Любарській була можуть присягнути окрема стаття у районній газеті. Разом з учнями вона часто ходила на берег річки, у поле, у невеличкий сквер, училася пізнавати природу, берегти її. На думку М.І. Любарської, важких дітей немає. Потрібно тільки знайти шідхід до кожного. Незважаючи на чистоту нагородили медаллю "За трудову доблесть", але найбільша нагорода — це довір'я, поянага і любов дітей.

Щороку на весні відбувалися спортивні змагання. Зокрема, на початку травня 1982 року — легкоатлетична естафета на призи газети "Радянське село", присвячена Дню преси. Першими вийшли на старт спортсмени восьмирічних школ. Лідерство з першого етапу здобули учні із Заріччя, і не втратили його, подолавши дистанцію в 4 кілометри 200 метрів за 18 хвилин 20 секунд. Команді Зарічанської восьмирічної школи, яка вийшла переможцем третій рік підряд, було випущено кубок на ім'я. Команду також нагородили грамотою районного спортивного комітету. Успіхів зарічанські школярі досягли завдяки умілій, професійній тренерській підготовці вчителя фізичного виховання М.Д. Пашинка.

Справили фізичному загартуванню і туристичні походи. У травні учні шостого класу здійснили одноденний похід

у Верхівку. По дорозі побували у Мочанівці і Карабчиніві. У Мочанівці діти оглянули історико-краєзнавчий музей, створений у місцевій школі народжені П директору В. Бондарю. У Карабчиніві учні відвідали рибопромисловий облрібномбінату, побували у щойно збудованій школі. У Верхівці ознайомилися з експозиціями музею підземного французького письменника Оноре де Бальзака, походили по парку біля колишнього палацу Ганських. Учагу учні привернув також портрет В.І. Леніна, виготовлений із деревини, у Ленінській кімнаті Верхавинського сільсько-господарського технікуму. Таким чином, окрім спортивно-оздоровчої пористі, цей похід збагачився дітей новими знаннями і враженнями.

Справі спортивного і військово-патріотичного виховання сприяли також традиційні ігри-змагання "Зірки". Районна газета відзначала, що "напружені проводили спортивні поєдинки. Тут свою перевагу довели представники Голубівської середньої школи, які зібрали найбільше очок. А перед редактором бойових листків і розівідників не було рівних юнацтвам Зарічанської посімирічкої школи".

У серпні 1982 року Комітет по радицьких традиціях, святах і обрядах при Раді Міністрів УРСР розробила рекомендації щодо проведення свята першого дзвоника у загальноосвітніх школах. Рекомендації передбачалася урочистий День відкритих дверей, під час якого майбутні першокласники знайомляться зі школою. Був запропонований такий сценарій проведення свята першого дзвоника.

Після сигналу "Слухайте всі!" директор школи відкриє свято. Голова учнівського комітету рапортуює директору школи про суспільно корисну працю учнів під час трудової чверті. Директор школи подає команду: "Струмко!" Вносяться Державні прапори СРСР і УРСР. Виконуються Державні гімнси СРСР і УРСР. Кращі учні під мелодію піс-

ні "Ленін завжди з тобою" покладають квіти до пам'ятника або бюста В.І. Леніна. Виступають кращі учні, вчителі та почесні гості.

З'являється символічна учасниця свята — Вереснянка. Попереду її з маленькими лірочками ідуть молодші дівчата у маскірадних костюмах. Вони водять хороводи, утворюють живий півд. Першокласники вручають квітичителям і гостям. Під молодію маршу уроочного виконується прапори. Десятикласники і першокласник беруть прикрашений червоною стрічкою дзвоник. Десятикласник як естафету передає його першокласнику. Разом проходить почесне коло. Під мелодію маршу Вереснянка входить у школу. Десятикласники ведуть першокласників у класи. Починяється Ленінський урок. Протягом років сценарій цього свята зазнавав деяких змін, але в загальних рисах, особливо у дотриманні ідеологічних моментів, залишився незмінним.

Наприкінці вересня 1982 року у районі відбулося традиційне свято квітів. Перед кінотеатром "Комсомолець" були розставлені столи, на яких учні різних шкіл розташували свої композиції. Низки букетів і композицій мали здебільшого ідеологічний характер: "Зорі комунізму", "З днем пародіоника, Країно Рад!" (Верхівнянська школа), "Дружина сім'ї народів СРСР", "Ніжність" (Зарічанська школа), "Мир дітям планети", "Туркменська симфонія" (Ружинська школа). Переможцями і призерами стали: серед середніх шкіл — Ружинська, Верхівнянська і Роставицька, а серед освімирічників — Зарічанська, Мусіївська, Прибережненська.

У жовтні учні Зарічанської школи активно готувалися до комсомольського свята (28 жовтня — день народження комсомолу). Серед класів розгорнулося суперництво за мисливість спорту. Учні взяли участь у районних змаган-

нях шкільної молоді під девізом "Старти надій". Перше місце серед восьмирічних шкіл посіла Зарічанська. Серед бігунів на дистанцію 60 метрів і стрибунів у довжину відзначилися Олександр Руденко і Наталія Олійник. Успішно виступили на фінальних змаганнях і Валерій Слісема, Валентина Максюта, Людмила Шуляк.

Напередодні одного з найголовніших у той час державних свят, 65-ої річниці Великої Жовтневої соціалістичної революції, гостинно відкрила двері нова Ружинська школа. У ній продовжували навчання учні із Заріччя, і, як правило, успішно. Педагогічний колектив Зарічанської школи був стократний гордості від того, що одна з кращих їх виконавців десетикласник Ігор Цехмейструк разом зі своєю однокласницею Тайсюю Осадчою приймали символічний ключ від нової школи в руки начальника ПМК-62 О.Я. Лампіги.

Наближалося 60-річчя з дня утворення СРСР. Восьмирічні класники під керівництвом свого класного керівника І.Я. Кутнього провели вечір, присвячений цьому ювілею. Діти переодягнулися у національні костюми різних народів СРСР, співали пісні і танці. Наймолодші учні відзначали інше свято. Першокласники закінчили вивчення "Вукваря", і під керівництвом вчительки Т.М. Ткаченко та при допомозі своїх шефів — учнів четвертого класу О. Кацалап, А. Кохиревич, Н. Лопушанської, О. Глівінської, Т. Рибак провели перед святом операцію "Книжкова лікарня", а в день свята — концерт.

На початку 1980-х років набувають великої популярності дискотеки. Одну з перших у школі дискотек довоміг провести Ігор Цехмейструк. Також в П організації і проведенії взяли участь семикласники Олжепепир Руденко, Володимир Давидюк, Людмила Шуляк і, безумовно, вчителі — К.О. Панченко, Н.Л. Кича. З 1985 року директором школи

стю І.П. Путра, який почав працювати тут учителем це з 1962 року.

В 1980-ті роки посилюється увага до поєднання навчання з суспільно-політичною працею. На черговій серпневій конференції завідувачі районним відділом народної освіти О.В. Нікулін підкреслив, що "три роки в умовах реформи школи створили певний досвід, вдосконалення навчання і організації їх суспільно-політичної продуктивної праці у Ружинській, Немиринецькій, Вчорайченській, Білозірській, Білопільській, Вербівській і Зарічанській восьмирічних школах. У деяких колгоспах були створені і обладнані класи для навчання юних творчих сил. Деяким учнів — старшокласників доглядали велику рогиту худобу два дні на тиждень, а довгими заходами цьому мали відійти день. У газеті "Радянська Житомирщина" за 16 вересня 1987 року повідомлялося про нагородження юного краєзнавця, учня шостого класу Зарічанської школи Миколи Пузира годинником за сумлінну працю.

У цей час директором школи був І.П. Путра, працювали учителі О.Б. Паслівська, І.Ф. Ямкова, Т.М. Любарська, К.С. Миронюк, Г.В. Тишук, С.Л. Підручна, Л.М. Кутня, Г.П. Плавак, В.М. Зоріна, Н.Г. Рябчун, В.М. Бонко, Л.І. Паньківська, К.О. Цехмейструн, О.П. Іщенко, Ю.П. Пальвівська, І.Я. Кутній, Н.І. Кича, В.В. Слісєрова, М.Д. Пашенко, О.Ю. Федоришина, Ф.М. Волинчук, Н.М. Джунь, секретарем школи — В.К. Отважчук. Приміщення Зарічанської школи неїдко було місцем проведення змагань з шахів. Так, 24 вересня 1989 року у стінах школи відбулося першість району, у якій взяли участь змагані майстри цієї стародавньої гри: Ю.В. Драган, А.Г. Коломієць, І.Г. Вершиковський, О.І. Дека, О.І. Митюк, В.М. Коняч. У цих змаганнях перше місце посів А.Г. Коломієць, друге — І.Г. Вершиковський, а третє поділили О.І. Митюк і

В.М. Копач. Головним суддею пмагань був І.П. Путра.

28 листопада 1989 року на стадіон "Колос" відбулася міжнародна зустріч команд "Стоміл Віслока" з польського міста Дембіце і місцевого "Комунара". Гості виграли в разіноком 4:1. Гол престижну забив колишній учень школи Володимир Агесь.

Важливим подією восени 1989 року для західнопольських і ружинських школярів стало встановлення у районному Будинку культури першого в районі ігрового кон'ютера, який Ружинський відділ культури придбав на аукціоні в Бердичеві.

Наприкінці 1980-х років шкільна освіта поєднується поступово зайдеологізованості, набуває більш природного характеру, зростає роль використання на національних традиціях. У грудні 1989 року шкільники присели обір загону імені Юрія Гагаріна. Діти виготовили кілька альбомів, у яких були зміщені українські народні загадки, прислів'я та приказки, пісні. У цій роботі взяли активну участь Наталія Ліканова, Світлана Гордова, Любоза Гладишко, Олександр Ковальчук.

Розділ IV

Школа у роки незалежності України

В 1992 році новим директором школи був призначений В.І. Джунь. З 1998 року почав проводитися конкурс "Вчитель року". І серед перших чотирьох сімільниці-учасників був і представник Зарічанської школи — Джунь Василь Іванович, у зномінації "вчитель історії". Завдяки ініціативі Василя Івановича школу було газифіковано, і училися стало тепліше, і текпрацівникам, як кажуть, на руки легше.

Педагогічна праця продовжує традиції виховання учнів на прикладі життя шанованих людей, ветеранів війни та праці. У січні 1993 року в школі відбулося свято "Мос рідне село", на яке запросили ветеранів Великої Вітчизняної війни Б.О. Блюма, Д.Ф. Сивака, І.М. Салнгу. Ветерани розповіли про минуле Ружині та Заріччя (раніше с. Валемутівка). А учні 6-го класу порадували гостей концертом. На цьому святі відбулося нагородження переможців конкурсу творів на тему "Мос рідне село" — подарунки одержали Таня Божко і Оксана Гладишко. Вручала їх переможцям секретар Ружинської сільської ради Т.І. Руліківська.

1993 року кращі учителі району були відзначенні грамотами і звінками. Так, значком "Відмінник народної освіти" був нагороджений Джунь Василь Іванович, грамотою Міністерства освіти України відзначена вчителька української мови і літератури Підручник Ольга Андріївна.

Школа підтримувала постійний зв'язок з місцевим господарством, представниками органів влади. Першого бересня 1993 року на шкільному святі були присутні гості — голова Ружинської селищної ради народних депутатів В.І. Жарський, голова колективного сільськогосподарського підприємства імені Леніна М.М. Гибало, голова по народній освіті В.П. Саменюк, заступник голови відділу у справах молоді, фізичної культури і спорту райдержадміністрації В.В. Агєєв. У проведенні першого уроку в шостому класі взяла участь М.М. Гибало. Очолюване ним господарство постійно допомагало школі у проведенні ремонту клаcнich приміщень. У свою чергу, шкільний колектив також надавав посильну допомогу господарству. У жовтні 1993 року учні та вчителі збрали картоплю за умовою: у перший день роботи усі збрали картопля, окрім пасічної, буде доставлена у школу італівко, а в інші дні зібраний зрохий мас бути відвезений господарству. З учнями працювали вчителі Н.І. Кича, В.М. Божко, Ф.М. Волинчук, Г.В. Типчук, О.А. Пілручка, старша піонерського Т.А. Цехмайстрюк.

У 1990-х роках широку проводився конкурс "Таланти твої, Україно". В огляді художньої самодіяльності 1994 року відзначилися і учні Зарічанської школи — Олеся Кондратенко, Марія Вольф, Тетяна Жук. В результаті підбиття підсумків журі визначило переможців — цими стали учнівські колективи Ружинської середньої і Зарічанської неінновередньої школ.

Виступи вчителів на традиційній конференції освітян району, яка відбулася наприкінці серпня 1994 року, засвідчили погіршення ситуації у освітянській галузі: головний бухгалтер централізованої бухгалтерії відділу освіти Н.П. Табачук констатували:

"На початальній 1993/1994 рік затверджений бюджет

по освіті становить 14 мільярдів карбованців. На заробітну плату вчителям виділено всього лише 30 відсотків від загальної потреби. Середня заробітна плата вчителя району з коефіцієнтом [інфляції] становить 850 тисяч карбованців, викладачі дитячого дошкільного закладу — 530 тисяч крб. Важкий фінансовий стан району практічно до того, що ст. 18 "Фонд освібучу" (це фонд, який ми створюємо для дітей-сиріт і матів-сиріт) нам при складанні зменшили на 55 мільйонів карбованців".

У 1996 році була проведена грошова реформа — сто тисяч карбованців дорівнювало десяти новим гривням. Ця реформа стабілізувала фінансову ситуацію в Україні, хоча проблеми з питанням зарплати залишилися. Незважаючи на матеріальні трупнощі, учителі Зарічанської школи, як і загалом усі педагоги, працювали сумілінно і творчо. При школі проводилися діяльність гуртків: країнознавчий, української мови і літератури, математичний, хоровий, гурток юннатів, спортивний. У листопаді 1996 року директором школи був призначено Вожко Віру Марфодіївну, яка працювала у школі ще з 1976 року.

1998 року у 58-ті роковини Великої Перемоги учні п'ятих класів провалили вистави: "Нікто не забутий, ніщо не забуле". На свято запросили ветеранів Великої Вітчизняної війни і праці — Івана Олександровича Вечирю і Дмитра Федоровича Савська, які розповіли про свій життєвий шлях. В організації і проведенні цього заходу відійшли активісткам Світлані Тишук, Наталії Маліцькі, з 5 "А" класу, Олесі Коцюбиніч, Тетяна Жук — з 9-го класу. Також було проведено конкурс піршів серед учнів 5-9 класів. Переможцями цього конкурсу стали Марія Вольф і Вікторія Кімник з 8 "В" класу. Вчителька К.О. Пашченко провела конкурс малюнків на асфальті, в якому взяли участь учні 1-8 класів. Серед 1-4 класів перемогли четверокласники, а серед

5-8 класів — п'ятикласники. До Дня Перемоги також була організована персональна виставка учнів 5 "Б" класу Олексія Гладишіка.

У ці трагічні дні 1998 року учні 4-го класу зі своєю вчителкою Н.Г. Рибчук провели вогник, присвячений Дню Матері. На свято прийшли запрошені батьки. У святі брали участь також восьмикласники, які вступили в концерт. Від батьків звернулися з віталими до учнів та педагогічного колективу школу матері Світлани Василівни Охремчук і Марія Іванівна Панченко, щиро подякувавши за проведений захід.

Відбулася також зустріч з учасником ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Павлом Миколайовичем Логозом в рамках заходу "День пам'яті", який організувала О.І. Бенюровська. В цьому ж 1998 році депутатом Верховної Ради України стала класниця учениця школи Валентина Петрівна Семенюк. На третійні серпня 1998 року вона брала участь у роботі традиційної вчительської конференції. У своїй доповіді заіндукувачий районним відділом освіти Володимир Григорович Федорчук у позитивному світлі підзначив роботу педагогічного колективу Зарічанської школи, про що съдили і результати передаєтиміжих експертів.

Наступний 1999/2000 навчальний рік розпочався традиційним святом першого дзвоника, конкурсом наїткових композицій, який став називатися свято Осені. Значна частина витворів була присвячена пам'яті загиблих у Великій Вітчизняній війні, вшануванню подяку нашого народу, адже у цей 1999 рік виповнювалося 55 літ з часу визволення України від німецько-фашистських загарбників. Одними з кращих були винакі наїткові композиції учнів Зарічанської школи: "Діти війни", "Вдовині слізи", "Солдатська юшка", "Наречена, що дружиною не стала". Журі,

підбивши підсумки, визначило переможців: серед середніх шкіл — Ружинську, а серед неповносередніх — Зарічанську.

З 18 по 22 жовтня 1999 року у школі пройшов тиждень біології. В програмі предметного тижня було проведення конкурсу робіт з природного матеріалу серед учнів 2-4 класів під керівництвом учительки З.І. Ромашук; конкурсу малюнків "Світ очима дітей", переможцями якого стали Галина Шафран і Олександр Тропак; інтелектуальної гри "Поле чудес", у якій перемогу святали Світлана Козальчук. А завершився тиждень біології святом Хліба. Цей захід підготували і провели учні 8 класу. Учні і педагогічний колектив школи раді були бачити на святі представників місцевого господарства, керуючого Зарічанським відділом КСП імені Леніна Конюкала Анатолія Миколайовича і кавалера ордена "Знак Пошани" Лагоду Дмитра Пилисовича, які наїздили у Зарічанській школі. Вони розповіли про свої трудові будні, успіхи і досягнення, побажали дітям зростати розумними і працьовитими.

Також упродовж вересня-жовтня 1999 року проходила традиційна Спартакіада школярів району. Учні змагались у таких видах спорту як волейбол, настільний теніс, баскетбол, шахи, леткоатлетичний крос, міні-футбол, гирьовий спорт. Абсолютним переможцем з гирьового спорту став учень Ружинської школи Володимир Любарський, який підняв гирю масою 16 кг 288 разів. У загальному підсумку серед шкіл І-ІІІ ступенів перше місце здобула Вторійщенська, друге — Ружинська, третє — Топорівська, а серед шкіл І-ІІ ступенів перше місце посіла Карабчицівська, друге — Зарічанська.

У грудні 1999 року у школі відзначався День Збройних сил України. Класово другою класу Н.Г. Рибчинська відбулися батьківські збори, на які були запрошенні тільки бать-

ки і лідусі учнів. Надія Григорівна виступила перед ними з доповідю "Батьківський авторитет у сім'ї", наголосила на необхідності більше уваги приділяти дітям. Тих вихованцю, а не перекладати ще завдання на них. Третє класники школи підготували разом з вчителями (Л.О. Мороз, А.І. Денисевич, В.П. Возним) для батьків святкову програму під назвою "Буду теж солдатом". Учасі 5-9 класів після уроків провели урочисту лінійку "За свободу, за державу". В програму лінійки входили різні конкурси, перемогу у більшості з них здобули шестикласники — загін Івана Данила Галицького, на другому місці була ш'ятихласники, а третіми — семикласники. На завершенні свято між командами 9-х класів відбулися змагання "Козацькі забави". Переможцем став загін Івана Сірка (учні 9"В" класу). У цих змаганнях відзначились Володимир Самовар, Олександр Ткачук, Сергій Галущко, Віталій Пилипчук.

Стало вже звичним проведення у школах предметних тижнів. Відбувалася, зокрема, і в Зарічанській школі у травні 2000 року тиждень української мови і літератури, який включав у себе різні конкурси та заходи. Переможцями у конкурсі читців стали Людмила Шафран і Лариса Кулибаба з 9"В" класу, Тетяна Гладшико з 5-го. Вони читали поезії Тараса Шевченка, Василя Стуса, Олександра Олеса. Великий конкурс учниці 7"В" класу Світлана Ковальчук, Наталія Малінська, Ольга Пасічник, Тетяна Величко. З власними поезіями виступили Ганна Тишук, Світлана Ільницька, Віта Дорожкіна, Олександр Панівський, Оксана Пушкар. Відбувається також конкурс на краще оформлення класної кімнати, виставка малюнків на літературну тематику, кіновекторій. Завершився тиждень української мови і літератури приведенням літературної конференції і КВН на шкіречинську тематику між командами IX-х класів. Як

разо себе прозвали Олена Лейченко, Лариса Кулібаба, Людмила Шаффран, Ольга Кучерук, Світлана Шокал, Оксана Щорик, Віктор Божко, Олександр Ткачук, Лесні Панісюк, Світлана Ковальчук, Віктор Закарчук.

На традиційному святі Освяї, яке відбулося 23 вересня 2000 року знову серед кращих були квіткові композиції, створені учнями Зарічанської школи. Журі називало найбільш яскраві витвори учитівської фантазії: "Синьоока моя Україно", "Будаця гетьмана" (Ружинської школи), "Ворточі земної тиші", "Вишиванка", овочево-фруктова композиція "Славних прадідів великих праївнуки погані" (Зарічанської школи). Веселі пожвавлення викликали композиції жартівливого характеру "Ходила квітка коло пілочкі" (Чорнорудської школи), "Збіглись на полинці, будуть у нас танці" (Заруданецької школи). У підсумку Зарічанська школа завоювала перше місце серед шкіл І-ІІ ступенів.

У грудні 2000 року проходив перший тур уже традиційного конкурсу "Учитель року". У номінації "Фізики" юна учитель директор Зарічанської школи Віра Мефодіївна Божко і здобула перемогу. Членами журі відзначено широбажне і апробоване в процесі роботи системи методів і засобів викладання фізики в школі. Визначальним аспектом цієї системи є використання міжпредметних зв'язків, диференційованій підхід до учнів, стрижневою темою методичної і педагогічної діяльності В.М. Божко є індивідуальна та групова робота на уроках фізики. Такий підхід приносить якісні результати: учні Віри Мефодіївни стяють переможцями районних та учасниками обласних олімпіад з фізики, студентами вищих національних закладів.

У 2000 році виповнилося 80 років Тамарі Аврамівні Маловічко (Вінничук), яка працювала у повоєнний час в Зарічанській (тоді називалася ще Баламутівська) школі.

Кожна ІІ учень з теплотою вгадує Тамару Аврамівну як людину з серцем, відкритим до дітей. Вона не тільки вкладала перші знання — Тамара Аврамівна формувала міжду моральну основу молодої людини, привчала почуття співпереживання, чутливості до чужого горя, закликала спонукальні мотиви допомоги близькому. І почуття однієї з учениць Тамари Аврамівни — Логі Герасимчук, які вона виразила у своїй поезії, співзвучні з почуттями інших виконанців Т.А. Маловічко:

З далеких днів, підстильних печалю,
Зріліс, як незаймана вода.
Любов моя —
ї перша, ї остання.
Учителка,
як очікіть молоді.
Учителка...
Як дівчинка глендітній.
Далекий спомин
у тобі вікні.
Дриза з краси
ї сонце помножене
Ламкалася, як вічність у мені.

У 2001 році праці учителів нинігородилася успіхами учнів: Любов Козак завоювала І місце на районній олімпіаді з трудового навчання, а Світлана Ковальтук — з біології. Однак з низичальних характерів рис навчально-вихованого процесу в Зарічанській школі є його екологічна сприміованість. Пряціллювати дітям усвідомлення цінності природного середовища, необхідності його обереження і охорони — впродовж багатьох років було і залишається одним з головних завдань педагогічного колективу. 8-19 жовтня 2001 року у школі відбулося пільна заходівка працізахоронної тематики: конкурс стінок гает

"Природа — наш дім", виставка виробів з природного матеріалу, конкурс малюнків під лозою "Природа моєго краю", екологічне свято "Вережімо природу". І ці дні на базі Зарічанської школи проходив семінар заступників директорів шкіл району по виховній та навчальній роботі. Учасникам семінару були продемонстровані карта "Екологічна ситуація в Україні", фотознаменка, яка розповідає про природоохоронну роботу учиць школи під керівництвом учителів. Мозна констатувати, що житільні педагоги Н.І. Кича, О.І. Безкоровайна та інші є спадкоємцями благородної справи, яку почали В.О. Блюм, Ю.П. Павлівська, продовжував І.Я. Кутай. Підтвердженням цього є і участь зарічанських учнів і педагогів у акції "Майбутнє лісу — у твоїх руках", яка проходила з 10 по 16 квітня 2006 року.

Олена Безкоровайна, ученице 8 класу, так висловила своє ставлення до природи:

*Кайто весна, кайто х під снігу,
Перша ця квітка у нас звесни.
Продіски міжні, лісочіжники білі,
Ви радість даруете людямі Землі.
Дніди у лісі і побачині лісочіжники,
Серце радіє і хочеться жити.
Перший лісочіжник — це квітка майдані.
Квітка весни, квітка Землі.
Цю квітку пищіло розуть у букетах
Бусаг, що квітіть їх працють.
А хочеться бачити, цим квіткам радість.
Не рікати у букетах, а фотороботи.*

Директор школи Віра Мефодіївна Вожко високо оцінює отриманий нею трудовий колектив. Ще двічі вінагradять високопрофесійних педагогів. Четверо учителів мають кваліфікаційну категорію "спеціаліст вищої категорії" — Н.І. Кича, К.О. Цехмейстрин, С.І. Немашкало, В.М. Вожко.

ко. Дев'ять учителів "спеціалісти І категорії", один — "спеціаліст II категорії" та чотири спеціалісти. Школа п'ятай рік працює над темою "Удосконалення уроку як засобу розвитку творчої особистостічителя і учня".

На базі школи районного кабінету проводять семінари для учителів району. Відкриті уроки проводять К.О. Цехмейтрук, С.І. Немашкало, С.М. Тиачук, В.М. Бонко, А.І. Седун. Кожен з них показав уроки на високому рівні, подрібнюючи дослідом роботи з теми, над якою працює. Головним в їхній роботі є те, що кожен з них вчить кожну дитину, залишаючи на її індивідуальність.

Добрих успіхів і роботі досягла Т.М. Любарська. Це І учениця була переможцем районного конкурсу ім. П. Ященка. Це І учениця Анна Тишук ціше ірші, неодноразово друкувалася в газеті "Ружичальна земля". Її поезії проникнуті любов'ю до рідної землі, до України.

УКРАЇНІ

Україно моя, Башкінчико,
Рідний край, де розлюсся я і живу.
Ти для мене зважди будеш мила
І в світі, і в годину важку.

Ти для мене одна, неповторна
Малюнчина і рідна земля.
Я за тебе, храймо рідненькіх,
Якщо треба, віддам і життя.

Хіба можна тебе не любити,
Я милуюсь тобою щодня.
Ти для мене, як рідна мати,
Найдорожча у світі земля...

МОС СЕЛО

Колосатися хліба край села,
Вітерець тихо трояни ковише.
Сонце сле промінням житим
Г навколо чарюча миша.

Он у лісі кремезні дуби
Непорушно у тиші дріжакть,
А дзвона пташки гоніжкі
Чарівні свої пісні співають.

Роставиця поспільно несе
В річку Рось свої води прозорі
Простяглося ІI пасмо яснє
Брізь лай і поза морогорі.

І куди б мене била не хинула,
Скільки б років мені не було,
Я в житті пам'ятілку вічно
Цю красу — мос рідне село.

Учень 5-го класу В. Скибюн, минулого року став переможцем районного конкурсу знання української мови і був учасником обласного конкурсу. А вчора його вчителька початкових класів Н.Г. Рибчун підмінник освіти, ветеран праці. Багато її учнів продовжують справу своєї вчительки — навчають молодших школярів.

Учні школи займають призові місця на районних предметних олімпіадах. Так, в минулому році О. Безкоровайна була переможцем олімпіади з історії України (читель Зоріна). Руденко Надія і Статкевич Наталія з російської мови (читель С.І. Немиштало). Вони представляли район на обласній олімпіаді.

В школі працює екологічна агітбригада. Керує нею О.І. Безкоровайна. Ось уже три роки агітбригада є учасни-

ком акції "Голос Землі". Кожного разу учні привозять з Житомира нагороди, дипломи. За участь у парламенті учниця 8-го класу О. Безкоровайна була відзначена дипломом управління освіти.

Команди ЮОР і ДЮОР займають призові місця на районних змаганнях. Так, цього року були нагороджені грамотами і ціківним подарунком — фотопаратором. Учні школи є переможцями "Шартаніади школярів" (вчитель М.Д. Пашенко).

Вчителі школи А.С. Кадикова (очільник упр. мови і літератури), А.І. Сидун (вчителька початкових класів), В.М. Божко (вчительна фізики) є переможцями районного конкурсу "Вчитель року". А.С. Кадикова брала участь в обласному конкурсі і нагороджена грамотою обласного управління освіти.

Вчителі В.М. Божко, А.І. Сидун, С.І. Немиштало є першінками районних методичних об'єднань.

В школі працюють гуртки: "боксальний" (керівник В.М. Мороз), екологічний (керівниця О.І. Безкоровайна), драматичний (керівник А.С. Кадикова), "Умілі ружі" (керівник К.О. Цехмейструх). Результати своєї роботи гуртків показують на районних виставках, оглядах художньої самодіяльності і, звичайно, перед битъками.

З 1992 року ведеться будівництво ще одного приміщення, де буде італійка, комп'ютерний клас, кабінет біології, хімії, фізика-штет та кімнати для навчання першокласників.

Розділ V

Ними пишається наша школа

Зарічанську (Баламутівську) школу за 86 років зажинчило понад три тисячі выпускників. Учителі намагалися виховати в учнів почуття колективизму, повагу до інших, сумліність і старанність в роботі. І выпускники школи не раз підтверджували цю свою працю, активністю у громадському житті, що існім наставникам вдалося зробити з них справжніх людей. І неважливо: у більшій чи меншій мірі відома людина — головне, що вона користується повагою сусідів, односельців, колег. Шлях ідійний може, неможливо від посади і звань.

У Зарічанській (тоді ще Баламутівській) школі навчалися Оліїнік Ганна Іванівна, одна з перших трантористок в районі, кавалер ордена Леніна; Кича Алтожіта Міннітіна, лакоза, також ветеран праці, кавалер ордена Трудового Червоного Прапора, Руденко Степан Петрович, товар, ветеран праці, кавалер ордена Леніна.

Зарічанська школа дала путівку в життя Шморгуну Юрію Васильовичу, агроному КСП "Ружинський"; Печинському Олегу Михайловичу, керівнику СТОВ "Агроральян" (Ружин); Котику Володимиру Івановичу, економісту СВІТ ім. Міхуріна (с. Зорине); Руденку Олександру Івановичу, завітересю КСП "Ружинський"; Руденку Миколі Васильовичу, заступнику начальника відділу земельних ресурсів Ружинської райдержадміністрації; Гладишку Олексію Івановичу, інженеру в техніці безпеки, голові профкому КСП "Ружинський"; Лагоді Дмитру Павловичу, усилованому комбайнери, кавалеру ордена "Знак Пошани".

Вдачі учителям за життєву науку Скибюк Микола Петрович, голова працівників СК "Власенки" с. Городок, Пузир Микола Володимирович, завідувач Ружинською ветеринарною лабораторією, Кутній Олександр Анатолійович і Воронюк Сергій Васильович — місцеві підприємці.

Шереножна частина вищесвіжених залишаються або повертаються після отримання освіти працювати у рідній місцевості. Так, у Ружинській державній податковій інспекції працюють колишні учні Воронюк Оксана Василівна, Кучер Сvitлана, Свєздров Людмила Анатоліївна, Свєздров Микола Анатолійович, Медведь Олександр Миколайович; у Ружинській райдержадміністрації начальником управління економіки — Пеньківська Боя Тадеушівна, а її рідна сестра — Пеньківська Тетяна Тадеушівна — головним державним інспектором обласної державної податкової інспекції; головним бухгалтером Ружинської газової дільниці працює Лопатіна Лілія; заkonуючим обов'язки директора Ружинського молокопідприємства — Цехмейструк Андрій Якович.

У школі залиди предсталася велика увага фізичному вихованню і спорту, тому цілком закономірно, що чимало випускників обрали професії, у яких фізичне запартування має велике значення. Сталі військовими Галущко Олександр Васильович, Цехмейструк Ігор Якович, Кича Іван Степанович (капітан 3-го рангу, заступник начальника штабу в Очакові), Гродовський Олексій Валентинович (шідполковник, викладач академії прикордонних військ). Розвиток спорту в Ружинському районі в останні майже тридцять років пов'язаний з ім'ям, яке заходить, по суті, у всі мешканці району — Агеса Володимир Володимирович, який з 1980 року очолював відділ фізичної культури і спорту Ружинської райдержадміністрації, сам талановитий спортсмен, кандидат у майстри спорту з важкої атлетики.

Добра фізична підготовка стала в нагоді і юнакам, які воювали в Афганістані: Василю Зіннику, Валерію Чижу, Валерію Гусаку, Сергієві Більському, Володимиру Кулибабі, Олександру Давидчуку. Колишні учні школи виконують і благородний обов'язок по охороні законності і правопорядку: Драгутк Іван Степанович — помічник прокурора у Ружині, Шморгун Петро Андрійович — начальник Радомишльського районного відділу УМВС, Руденко Вся Ворисівна — заступник головного судді в Ружині. Чимало випускників Зарічанської школи стали медиками, вчителями. У родині Панчевські — 6 дітей, і двоє з них Ольга і Катерина Олександрові — педагогами, а троє — Варис, Юрій і Галина — лікарями. Болюк Валентина Анатоліївна — наша завідуюча №1 в Ружині. Медикими працюють також Павлівський Сергій Борисович, Басареб Олександр Петрович. У 2006 році на посаду заступника начальника управління охорони здоров'я Житомирської державної адміністрації було призначено Гусака Олександра Яковича, заслуженого лікаря України. Заслуженим працівником охорони здоров'я України є Руденко Володимир Васильович, генеральний директор аптечного об'єднання "Фармація" Київської міської державної адміністрації, кандидат фармацевтичних наук. Руденко Ніна Іванівна — завідуюча у Ружині. Частину випускників школи нині є вченими вченими у своїх галузях. Волинець Леонід Кузьмич — доктор ветеринарних наук; Панасюк Валентина Миколаївна — кандидат сільськогосподарських наук, науковий працівник інституту захисту рослин Української академії аграрних наук; Дацюк Валентин Васильович викладає в одному з вузів Петербурга (Росія), Дяличук Наталія Вікторівна — викладач одного з вузів у Києві; Добровольський Казимир Станіславович працює в інституті ендокринології.

Є випускники школи і в органах державного управління: Патківський Олександр Петрович — заступник го-

локи районної державної адміністрації в Одеській області, Цехмайстерук Володимир Іванович — працював заступником голови державної адміністрації в Мукачевому. Готується до роботи в державному управлінні Підгрушний Андрій Іванович, нині він заступник в Академії державного управління при Президентові України. Пишиться школа, педагогістка колишньою ученицею Семенюк Валентиною Петрівною, яка нині є депутатом Верховної Ради України, головою Фонду державного майна України. А Мурішна Ніна Юріївна — головний експерт по землям з Голландією по землеризарії (у Москві).

Педагогічний колектив школи дбає про розвиток адібності дітей, заохочує їхню фантазію і творчість. Певним результатом цієї роботи є представники творчих професій серед випускників школи (хоча будь-яка праця, професія може, а, по великому рахунку, і повинна бути творчою). Нагорняк Сергій Вікторович — керівник народного ансамблю "Щербі"; Трохимчук Валентин Васильович — тележурналіст 5-го каналу, був іміджмейкером Віктора Ющенка під час президентських виборів. Рожко Григорій Федорович — директор Харківського обласного радіопередавального центру. Зі стін Зарічанської школи вийшов талановитий поет Давидюк Дмитро Григорович. Він працював науковим співробітником Центрального державного архіву України, потім редактором у видавництві "Молодь", підпопідальником секретарем газети "Зірка". Д.Г. Давидюк автор поетичних збірок "Близянка сонця", "Бареної райдуги", "Очима травня".

Наши випускники — це наша гордість і слава, вхідце для теперішніх учнів. Наши випускники завжди пом'ятають свою школу, і в день святкування її 85-річчя прийдуть до рідного порогу, щоби знову повернутися у дитинство.

Документ

17

Следует отметить, что введение в практику гидравлического метода в строительстве внесло значительный вклад в развитие инженерной науки и практики. Гидравлический метод позволил решить многие сложные задачи в строительстве, особенно в условиях ограниченных ресурсов и времени. Он также способствовал развитию инженерной науки и практики, а также подготовке кадров для строительной отрасли.

Problem solving strategies for students
classmate to the use of mathematical problem
solving strategies

Учебник и практико-ориентированные пособия для самостоятельной работы

Малоекий відмінок в фармації та фармакології дозволяє використовувати при післяшківському лікуванні антибактеріальні препарати, фармакологічні засоби, які не мають антибактеріальних, розчиняючих, поглинучих та поганючих (зупиняючих) функцій, аргументованого обстеження та ін.).

Викладачі Зарічанської школи за період з 1920 по 2006 роки

№ р/в	Прізвище, ім'я, по батькові вчительки	Предмет викладання	Інші види роботи
1	2	3	4
1	Шульженко Надія	учитель початкових класів	1921
2	Науменко Ганна Юлійна	учитель початкових класів	1921
3	Макарова Тетяна Іванівна	учитель початкових класів	1922-1923-р.
4	Папікарчук Ніна Іванівна	учитель початкових класів	1923-1928-р.
5	Борисовський	учитель початкових класів	1930-р.
6	Борисовська	учитель початкових класів	1930-р.
7	Лукін Віктор Степанович	учитель	1930-р.
8	Рудий Іван Федорович	учитель школи	1930-р.
9	Горбюк Іван Йосипович		1930-р.
10	Кордубіцька Ольга Іванівна		1930-р.
11	Шевченко		1930-р.
12	Гардінська		1930-р.
13	Суходіль Петро Михайлівич	директор школи; позафілія, член	1939-1940-р.
14	Комісарчук Г.В.	учитель початкових класів	1940-р.
15	Миронов Валентин Олександрович	учитель початкових класів	1940-р.
16	Соколовський А.І.	учитель початкових класів	1940-р.
17	Вінокур Тетяна Антонівна	учитель початкових класів	1940-р.
18	Суходіль Софія Олександрівна	учитель початкових класів	1940-р.
19	Гуров Г. Р.	учитель початкових класів	1940-р.
20	Софроновська В.О.	учитель початкових класів	1940-р.
21	Шевченко Катерина Олександровна	учителька школи та літератор	1940-р.
22	Козакевич Надія Іванівна	титуба, позафілія	1940-р.
23	Петрашевська Ганна Євгенівна		1944
24	Андрющенко Оксана Іванівна		1944
25	Денисюк Ганна Георгіївна		1944
26	Гладівко Рівніна Олександрівна	учитель початкових класів	1945-
27	Макарова Г.П.	учитель початкових класів	1945-
28	Кочуково Ганна Олексіївна	українська мова та література	1950-р.
29	Грушевська Марія Андріївна	українська і релігійна школа	1950-р.
30	Мірчаківська Галина Іванівна	українська мова та література	1950-р.

Представлено в таблиці на стор. 73-75

1	2	3	4
31	Левченко Юлія Павлівна	псевдоіскусство, паграфі	1950-н
32	Відома Катерина Володимирівна	актівна мова, драматургія	1950-н
33	Мазанко Надія Борисівна	російська мова та література	1950-н
34	Коржевський Антон Віоріонович	архітектура, архітектурна філософія	1950-н
35	Волинець Григорій Валерійович	історія, конструктивізм, паграфі,	1950-н
36	Андрієв Павло Васильович	учитель, початковий клас	1950-н
37	Соколова Ірина Орестівна	учитель, початковий клас	1950-н
38	Лубкин Надія Андріївна	учитель, початковий клас	1950-н
39	Ладулко Наталія Миколаївна	учитель, початковий клас	1950-н
40	Григорчук Анастасія Михайлівна	російська мова та література	1950-н
41	Нагур Петро Іванович	філолог, паграфі	1950-н
42	Ткаченко Галина Іванівна	математика	12.08.1950
43	Савченко Руслан Семенович	учитель, початковий клас	22.08.1951
44	Гунчук Марія Іллівівна	учительська мова та література	03.01.1952
45	Ільїнчик Олександра Несторівна	учитель початкового клас	02.08.1952
46	Шевченко		1950-н
47	Гарасюк Микола Михайлович		1950-н
48	Лізюк Руслан Ігорович	бібліотекар	1950-н
49	Шевчук Михаїл Григорович	учитель науки інформатики	1950-н
50	Лебедко Марія Іванівна	учитель початкового клас	1950-н
51	Спицакова Г. А.		1950-н
52	Попірко Ірина Василівна		1950-н
53	Попірко Галина Петровна	учитель початкового клас	1950-н
54	Бутинь Анатолій Валентинович	математика	1950-н
55	Падіменко Оксана Іванівна	учитель мови та мови клас., драматургія	14.08.1950
56	Ільїнчик Галина Іванівна	актівна мова	01.03.1951
57	Бодко Катерина Григорівна	українська мова та література	26.03.1951
58	Бутинь Ігор Якович	музика, паграфі	11.08.1951
59	Задорожна Галина Миколаївна	учитель, початковий клас	22.08.1951
60	Супрута Іван Пантелеймонович	філолог, паграфі	12.07.1952
61	Рудко Галина Василівна	математика	19.08.1952
62	Субботин Юрій Іванович	的历史学家	1950-н
63	Столярова Г.І.	учитель початкового клас	1970-н
64	Юнія Надія Валентинівна	бібліотекар	1970-н

І	ІІ	ІІІ	ІV
81	Назарет Михайло Назарет	заслужений педагог Га літератури	1970-н
82	Ракова Інна Федорівна	російська поетеса та літераторка	1970-н
83	Падруць Ольга Андріївна	учитель, письменниця, художник	23.08.1970
84	Капітіначук Драган Константиновен	російська поетеса та літераторка	1971
85	Купрієнко А.В.	математик, креативець	1971
86	Павловський Володимир Олександрович	пруддом наставник	25.01.1972
87	Литвинчук Віорика Іванівна	російська поетеса та літераторка	15.05.1974
88	Богданюк Віталій Павлович	технічне письменство	12.08.1975
89	Петрівченко Ніна Михайлівна	математичка	15.01.1975
90	Солов'єва Валентина Василівна	англійська поетеса	01.09.1976
91	Бондар Надія Михайлівна	математичка, діячка	1976
92	Волинь Віра Муфтадірова	художник, музичка	1976
93	Рудченко Вікторія Петровна	французська експресіоністка	1977
94	Печникова-Мідронюк Галина Іванівна	математичка	1978
95	Руденко Надія Григоріївна	учитель, письменниця, художник	11.01.1978
96	Голубко Тамара Михайлівна	учитель, письменниця, художник	10.09.1978
97	Шевчук Анастасія Василівна	математичка	01.10.1978
98	Черкашова Галина Володимирівна	російська поетеса та літераторка	1979-
99	Обіковсько Г.Р.	учитель, письменниця, художник	1980
100	Зорія Валентина Миколаївна	учитель, музичка, художник, письменниця	1981
101	Розумюща Зоя Іванівна	учитель, вчителька художників	26.01.1981
102	Федорчук Ольга Юріївна	художник	02.02.1981
103	Панічук Марія Даниловна	французька художниця	19.08.1981
104	Чечина Ольга Олександровна	художниця	24.08.1982
105	Борисюк Ольга Василівна	художниця, твори продовженого дня	15.08.1983
106	Логун Надія Михайлівна	художниця, твори продовженого дня	15.08.1984
107	Богданчук Рада Михайлівна	художник	01.08.1985
108	Ніколаєва Світлана Іванівна	російська поетеса та літераторка	01.08.1985
109	Кумбебе Галина Борисівна	художниця, твори продовженого дня	01.08.1985
110	Поплавська Наталія Ростиславна	учитель, письменниця, художник	17.08.1987
111	Ларіна-Ольга Павлівна	художник	1987
112	Черкашко Тетяна Володимирівна	художниця, твори продовженого дня	01.09.1989
113	Ткачук Оксана Іванівна	математичка, поетеса	18.09.1989
114	Цімбалістру Татьяна Михайлівна		1990-н
115	Ткачук Олена Олегівна	математичка, поетеса	29.09.1992

1	2	3	4
100	Гладкіна Лариса Олександровна	учитель початкової класів	27.08.1997
101	Джуні Валерій Васильович	сторін та поети	07.05.1995
102	Кропоткіна Ніна Олександрівна	педагог-організатор	19.08.1995
103	Левченко Ігор Михайлович	українська мова та література	29.10.1996
104	Любівська Ольга Борисівна	математика	03.04.1997
105	Друніна Іванна Івановна	музика, праця	08.05.1997
106	Розумер В.П.	музика	10.11.1997
107	Зем'янюк Параска Олесандровна	погодність навчання	19.09.1998
108	Гутникова Ольга Миколаївна	математика	19.09.1998
109	Денисівська Катіна Надіївна	учитель початкової класів	19.09.1998
110	Кадрикова Алла Степанівна	українська мова та література	19.10.1998
111	Кравченко Ольга Анатоліївна	учитель початкової школи	04.09.1998
112	Бонюк Наталія Олександровна	викладач підручників професійного діяння	01.09.1998
113	Іванченко Наталія Сергіївна	вокал	10.09.1998
114	Соболь Олена Олегівна	учитель початкової школи	01.09.1998

Зміст

Передмова	5
Розділ I. Ф. Шульмоюч і П. Наділкою — висновники школи. Доля іншо-томуства у 1920-1930 роках	7
Розділ II. У часі рони воєнного лихоліття і пояснює відбудови	21
Розділ III. Школа у другій половині 1950-1980-х роках	29
Розділ IV. Школа у роки незалежності України	55
Розділ V. Ними пишуться наші школи	67
Додатки	71

Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині
краєзнавче видання
МАХОРІН Геннадій Леонідович

Школа на с. Роставищею
Історія Зарічанської школи Ружинського району
на Житомирщині

Історико-краєзнавчий ювістроганій нарук.
Серія "Історія підручників колишньої Житомирщини". Вн. 17.
за редакцією автора

ПП "Видавництво "Волинь"
2006

Технічний редактор	Григорій Оксанич
Комп'ютерний набір	Саліна Жигардо
Комп'ютерна верстка, друкарі	Саліна Жигардо

Монографія присвячена історичному краєзнавчому видавництву "Волинь",
що спеціалізується на виданні краєзнавчих і просвітницько-інформативних
змісів, а історії проходження яких відповідає І. тисячній столітності, підкреслює
спробуваність, заслуги для спільнотного членства, пурпурність і добродійність.
Для таких видань - пільгові умови.

Телефон/факс видавництва (041-2) 42-00-06
Соціальна адреса краєзнавчого видавництва "Волинь" в "Ландромет":

телеграфний код
Сайдурівський мікрорайон № 36706000 від 06.10.97.

ПП "Видавництво "Волинь".
Адреса офісу: Житомир-14, вул. Мала Вербогачинська, 17-а.

Площа 1004-104, 109 кв. км. 100, 477 км. філіял № 109-109-109, км. 79 км.
Підприємство "Ландромет". Площа 1004-104 км. 109 км. Т. Зарембінський 1004-109 км.
Площа 1004-104 км. Планета 1004-109 км. Земля 1004-109 км.

Міжнародний інтернет-адреса краєзнавчого видавництва
в Інтернеті "Україна", від: 76 1000
код: Україна Інтернет, ІПЧ: Земля, 1004-109

